

Raport podsumowujący konsultacje społeczne w ramach prac nad planem sprawiedliwej transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej

AGENCJA ROZWOJU
REGIONALNEGO S.A.
W KONINIE

WIELKOPOLSKA
DOLINA ENERGII
sila Wielkopolski Wschodniej

Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie

ul. Zakładowa 4

62-510 Konin

Opracował: Daniel Kiewra

Konin, październik 2020 r.

Spis treści

Spis treści	2
Skróty i objaśnienia	3
Wstęp	4
I. Przebieg spotkań konsultacyjnych	6
II. Wymiar regionalny sprawiedliwej transformacji.	12
III. Kluczowe wyzwania stojące przed regionem w procesie transformacji.....	16
IV. Analiza strategiczna SWOT.	19
V. Wytoczne dla planu transformacji.	21
VI. Kluczowe podmioty i ich rola w procesie transformacji.....	31
VII. Spójność planu transformacji z dokumentami strategicznymi.	34
VIII. Zakończenie	39

Skróty i objaśnienia

ARR	Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie
CRIT	Platforma Regionów Górniczych w Procesie Transformacji (Platform for Coal Regions in Transition)
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
MST	Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji
TPST	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
GK ZE PAK S.A.	Grupa Kapitałowa Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin S.A.

Wstęp

Stopniowe przejście do gospodarki niskoemisyjnej zgodnie z ramami europejskiej polityki klimatyczno-energetycznej i koncepcją Europejskiego Zielonego Ładu, w ciągu następnych kilkunastu lat stanowić będzie szczególne wyzwanie dla wielu państw Unii Europejskiej, w tym dla Polski, której gospodarka w dalszym ciągu jest w znacznym stopniu zależna od paliw kopalnych, głównie węgla kamiennego i brunatnego. Sprostanie temu wyzwaniu wymagać będzie stworzenia skutecznego i kompleksowego planu działania dla poszczególnych regionów węglowych, który da wszystkim równie szansę i nie pozwoli nikomu pozostać zapomnianym lub wykluczonym. Plan taki musi sprawić żeby proces transformacji był dla wszystkich sprawiedliwy.

Fundamentem sprawiedliwej transformacji jest nacisk na znaczenie społeczności lokalnych oraz na znaczenie ochrony środowiska. Przy procesie transformacji z gospodarki energochłonnej i wysokoemisyjnej ku niskoemisyjnej i oszczędnej w zasoby konieczne jest uwzględnienie uwzględnieniem dobrobytu i potrzeb ekonomicznych lokalnego społeczeństwa. Polega ona na stworzeniu alternatywnych gałęzi gospodarki i zapewnieniu miejsc pracy osobom, które je stracą w wyniku stopniowego zamykania przedsiębiorstw z branży górniczej, elektroenergetycznej i przemysłu energochłonnego. Musi ona przebiegać zgodnie z zaplanowanym wcześniej harmonogramem i co bardzo ważne z udziałem społeczności, której bezpośrednio dotyczy.

O konieczność sprawiedliwej transformacji pracowników oraz tworzenia godnej pracy i wysokiej jakości miejsc pracy, zgodnie z priorytetami rozwoju określonymi na poziomie krajowym, mówi wyraźnie porozumienie paryskie w swojej preambule¹. Z kolei Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) w 2015 r. opublikowała „Wytyczne dotyczące sprawiedliwej transformacji”², w których określiła następujący zestaw zasad, którymi należy kierować się podczas transformacji gospodarek i społeczeństw na model zrównoważony pod względem środowiskowym. Wytyczne te podkreślają konieczność dialogu społecznego i uzyskania silnej społecznej zgody co do zakresu i kierunków planowanych działań oraz konieczność ustanowienia kompleksowych ram polityki zapewniających spójność pod względem gospodarczym, środowiskowym, społecznym, edukacyjnym/szkoleniowym i związanym z pracą.

Wielkopolska Wschodnia jest pierwszym regionem w Polsce, który zaczął systemowo planować sprawiedliwą transformację i podejmować inicjatywy mające za zadanie w pierwszej kolejności stworzyć warunki do powstawania nowych miejsc pracy i rozwoju przedsiębiorczości, zapewniając dzięki temu zatrudnienie dla osób odchodzących z górnictwa i energetyki czy bezrobotnych, w szczególności osób które straciły pracę w przemyśle wydobywczym i energetycznym. Jedną z pierwszych decyzji władz województwa było przystąpienie w 2019 r. do Platformy Regionów Górniczych w Procesie Transformacji i utworzenie stanowiska Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej.

Platforma Regionów Górniczych w Procesie Transformacji (Platform for Coal Regions in Transition) to inicjatywa Komisji Europejskiej (DG ENER) mająca na celu wsparcie tych regionów UE, których gospodarka w znacznym stopniu zależna jest od przemysłu opartego na węglu kamiennym i brunatnym. Celem platformy jest ułatwienie procesu energetycznej i ekonomicznej transformacji tych regionów w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Platforma jest miejscem rozwijania – we współpracy z ekspertami – regionalnych strategii i projektów transformacji energetycznej, a także wymiany wiedzy i dobrych praktyk, jak również wsparcia dla interesariuszy zaangażowanych w proces.

¹ Dz.U. Unii Europejskiej L 282 z 19.10.2016

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019\(01\)&from=PL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019(01)&from=PL)

² Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all” International Labor Organization (2015)

Zadaniem Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej jest koordynacja i wspieranie działań służących transformacji Wielkopolski Wschodniej, podejmowanych przez lokalne samorządy, inwestorów oraz interesariuszy społecznych. Ma on również za zadanie wspierać region w pozyskiwaniu środków z Coal Regions in Transition Platform, z regionalnego programu operacyjnego oraz innych środków z funduszy krajowych i europejskich (m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji, Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych (SRSS – Structural Reform Support Service), program LIFE, program Horyzont 2020 i Horyzont Europa) ale przede wszystkim z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST).

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji jest kluczowym elementem wspierającym proces sprawiedliwej transformacji. Stanowi on pierwszy filar mechanizmu sprawiedliwej transformacji obejmujący obok również program InvestEU oraz pożyczki z Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Polska będzie największym beneficjentem FST i otrzyma z tego tytułu 3,5 miliarda euro. Dodatkowo FST będzie zasilony dodatkowymi 7,5 mld euro z Wieloletnich Ram Finansowania. Należy jednak pamiętać iż część pieniędzy z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji może pozostać zamrożonych, dopóki nie przyjmimy celu neutralności klimatycznej w 2050 roku. Taka teza znajduje potwierdzenie w punkcie 100. Konkluzji ze szczytu, w którym możemy przeczytać: *„Dostęp do Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji będzie ograniczony do 50% krajowej alokacji wobec tych państw członkowskich, które jeszcze nie zobowiązały się do realizacji celu zakładającego osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., zgodnie z celami porozumienia paryskiego, a pozostałe 50% zostanie udostępnione po przyjęciu takiego zobowiązania”³.*

Fundusz ma zapobiegać strukturalnemu zubożeniu regionów węglowych (w tym Wielkopolski Wschodniej) i narastaniu dysproporcji regionalnych. Ma przyczynić się także do kreowania innowacji i zacieśniania współpracy przemysłu i naukowców, zgodnie ze strategiami inteligentnych specjalizacji. Ważnym aspektem funduszu jest również również wsparcie działań i promowanie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Na jego finansowe wsparcie mogą liczyć również działania ukierunkowane na rozwój i transfer zaawansowanych technologii, inwestycje w infrastrukturę do wytwarzania stosunkowo taniej i czystej energii czy rekultywacja zdegradowanych terenów.

We wniosku dotyczącym rozporządzenia określono szczegółowo rodzaje projektów, na które zostaną wykorzystane środki. Część z nich zostanie wykorzystana na inwestycje w projekty prywatne, w szczególności w MŚP, ale państwa członkowskie będą mogły również wykorzystać te środki na inwestycje w kapitał ludzki. FST będzie wspierał łącznie 11 rodzajów działań, które można pogrupować (oprócz działania k), tj. pomocy technicznej) w trzy szerokie kategorie:

- **ożywienie gospodarcze:** **a)** inwestycje produkcyjne w MŚP, w tym przedsiębiorstwa typu start-up, prowadzące do dywersyfikacji gospodarczej i restrukturyzacji ekonomicznej; **b)** inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości i usługi konsultingowe; **c)** inwestycje w działania badawcze i innowacyjne oraz wspieranie transferu zaawansowanych technologii; **d)** inwestycje we wdrażanie technologii i infrastruktur zapewniających przystępną cenowo czystą energię, w redukcję emisji gazów cieplarnianych, efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych; **e)** inwestycje w cyfryzację i łączność cyfrową; **g)** inwestycje we wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym w tym poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich ilości, efektywne gospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystywanie, naprawy oraz recykling;

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/45127/210720-euco-final-conclusions-pl.pdf>

- **wsparcie społeczne:** h) podnoszenie i zmiana kwalifikacji pracowników; i) pomoc w znalezieniu pracy dla osób jej poszukujących; j) aktywne włączanie osób poszukujących pracy;
- **renaturalizacja terenu:** f) inwestycje w regenerację, dekontaminację i renaturalizację terenów oraz projekty zmieniające ich przeznaczenie.

Pierwszych 21 propozycji projektów o strategicznym znaczeniu dla transformacji Wielkopolski Wschodniej wypracowanych zostało jeszcze w 2019 r. Zostały one przedstawione Komisji Europejskiej, która 10 z nich uznała jako bardzo obiecujące i gotowe do realizacji. Wybrane fiszki projektowe dotyczyły m.in. budowy marki i strategii Wielkopolski Wschodniej w procesie transformacji, podnoszenia kompetencji i kwalifikacji osób z sektora paliwowo-energetycznego zagrożonych utratą pracy, zielonego wsparcia finansowego dla firm oraz sektora publiczno-prywatnego, klastra ZIELONA ENERGIA, budowy farm fotowoltaicznych na rekultywowanych terenach, przebudowy kotła węglowego na kocioł do wyłącznego spalania biomasy, budowy magazynu ciepła dla potrzeb ogrzewania Miasta Konina, budowy infrastruktury do wytwarzania, magazynowania oraz dystrybucji wodoru oraz produkcji paneli fotowoltaicznych i montażu instalacji fotowoltaicznych. Część ze zgłoszonych projektów jest już w trakcie realizacji, a realizacja niektórych z nich rozpocznie się w najbliższym czasie.

Działania podejmowane w regionie Wielkopolski Wschodniej pokazują iż udało się zbudować sojusz organizacji pozarządowych, samorządowców czy przedsiębiorstw, który aktywnie bierze udział w kolejnych spotkaniach oraz samych konsultacjach społecznych. W ciągu ostatnich dwóch lat w ramach wspólnej pracy interesariuszy udało się zorganizować szereg różnego rodzaju inicjatywach, m.in.:

- w kwietniu 2019 r. w Koninie zorganizowano spotkanie ponad 60 przedstawicieli samorządów z Wielkopolski Wschodniej na temat sprawiedliwej transformacji energetycznej regionu,
- w czerwcu 2019 r. w Koninie zorganizowano nadzwyczajną sesję Sejmiku Województwa Wielkopolskiego dotyczącą sytuacji Wielkopolski Wschodniej,
- w grudniu 2019 r. zorganizowano konferencję „Sprawiedliwa Transformacja regionu Wielkopolski Wschodniej”, która poświęcona była szerokiej dyskusji nad wyzwaniami jakie stoją przed Wielkopolską Wschodnią,
- uczestniczono w spotkaniach grup roboczych „Platformy regionów górniczych w procesie transformacji” powołanej przez Komisję Europejską w celu wzajemnego wspierania regionów z dominującym sektorem górniczym,
- w pierwszym kwartale 2019 r. zorganizowano wizytę gospodarczo-naukową przedstawicieli Wielkopolski w Tokio, w Japonii poświęconą zapoznaniu się z japońskimi rozwiązaniami w zakresie wdrażania technologii wodorowych,
- przeprowadzono konsultacje z przedstawicielem inicjatywy JASPERS projektów zebranych od partnerów lokalnych.

Plan transformacji uzgadniany w gronie wszystkich zainteresowanych stron, wszystkich interesariuszy pozwala zbudować trwałe poparcie społeczne dla nadchodzących zmian i zwiększyć reprezentację grup społecznych nieobecnych do tej pory w procesie, lub mało aktywnych – MŚP, pracowników przemysłu węglowego. Demokratycznie wypracowana, oparta na transparentności, wspólna i niekontestowana przez nikogo wizja przyszłości regionu to podstawa skutecznego działania.

I. Przebieg spotkań konsultacyjnych.

Powodzenie sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej opiera się na przejęciu za nią odpowiedzialności przez wszystkie strony zaangażowane w ten proces, w związku z czym już na etapie opracowywania Planu, położony został nacisk na włączenie szerokiego grona interesariuszy,

co przewiduje art. 7 ust. 3 wniosku rozporządzenia ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji⁴.

Rozpoczęcie procesu konsultacji społecznych w regionie, w czerwcu 2020 roku było kontynuacją podjętych zobowiązań władz regionalnych oraz bezpośrednim efektem dwóch wydarzeń. Pierwszym było podpisanie **Porozumienia na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej Wielkopolski Wschodniej** w dniu 3 kwietnia 2019 r., ratyfikowanego przez ponad 40 przedstawicieli podmiotów (obecnie jest ich blisko 100) z tego regionu, reprezentujących zarówno sektor publiczny, jak i prywatny oraz pozarządowy.

Na początku grudnia 2019 roku zorganizowane zostało kolejne spotkanie, tym razem podsumowujące dotychczasowe działania na rzecz sprawiedliwej transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej w 2019 roku. W spotkaniu wzięli udział m.in. reprezentanci władz samorządowych regionu Wielkopolski Wschodniej w tym przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Prezydenci Miasta Konina, Wójtowie, Burmistrzowie, przedstawiciele organizacji pozarządowych, związków zawodowych oraz partnerów działających z Agencją Rozwoju Regionalnego S. A. w Koninie w ramach porozumienia na rzecz sprawiedliwej transformacji Regionu Wielkopolski Wschodniej. Na spotkaniu tym podjęto decyzję o powołaniu grup roboczych. Zaproponowane zostały dwa modele powołania tych grup.

Pierwszy zaproponowany model zakładał powołanie **grup regionalnych** odpowiadających podziałowi terytorialnemu regionu Wielkopolski Wschodniej (grupa konińska, turecka, kolska i słupecka), w których będą przedstawiciele oraz eksperci z poszczególnych dziedzin takich jak: środowisko, energetyka, infrastruktura, problemy społeczne. Każda **grupa regionalna** miałaby w założeniu za zadanie opracować najważniejsze cele transformacyjne swojego regionu na lata 2021-2030 oraz sposoby ich realizacji. Zebrane opracowania z każdej **grupy regionalnej** zostałyby następnie przekazane do tzw. **ciała eksperckiego**, które na podstawie wypracowanych pomysłów stworzyłoby nową strategię rozwoju danego regionu wpisującą się w strategię rozwoju całego regionu Wielkopolski Wschodniej. W modelu terytorialnym założono, że to przedstawiciele danego regionu, najlepiej znają jego potrzeby, uwarunkowania, możliwości, wyzwania, ale też i potencjał, stąd chętniej i efektywniej będą się angażować w pracę grup regionalnych.

Drugi zaproponowany model zakładał powołanie **grup tematycznych**. W ramach podziału tematycznego, grupy miałyby koncentrować się na zagadnieniach związanych z konkretną dziedziną taką jak: środowisko, energetyka, infrastruktura oraz problemy społeczne. Grupy tematyczne utworzone z ekspertów, praktyków i interesantów w danej dziedzinie, mają w założeniu umożliwić analizę problemów, merytoryczną pracę nad rozwiązaniami oraz dadzą możliwość wymiany wiedzy, pomysłów i opinii przedstawicieli z różnych regionów Wielkopolski Wschodniej. Dodatkowo mają one umożliwić zintegrowane podejście do problemów i wyzwań Wielkopolski Wschodniej jako całości a nie oddzielnie dla poszczególnych powiatów wchodzących w jej skład.

Ostatecznie w toku dokonanych analiz podjęto decyzję o powołaniu grup roboczych w podziale tematycznym, integrującym problemy i wyzwania poszczególnych powiatów z punktu widzenia całej Wielkopolski Wschodniej jako terytorium dotknięte negatywnymi skutkami transformacji energetycznej. Takie zintegrowane podejście jest dodatkowo zgodne z założeniami projektu rozporządzenia ustanawiającego FST.

Niepodważalną zaletą techniki prowadzenia konsultacji społecznych w oparciu o tematyczne grupy robocze jest maksymalna otwartość oraz transparentność całego procesu z uwagi na możliwość zgłoszenia uczestnictwa w grupach wszystkich zainteresowanych interesariuszy. Po drugie sprzyja ona

⁴ [Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, COM/2020/22 final.](#)

wymianie wiedzy i opinii przedstawicieli różnych grup interesariuszy reprezentujących różne środowiska, co umożliwia spojrzenia na rozpatrywane zagadnienia w szerszym kontekście, zarówno społecznym, gospodarczym, prawnym jak i kulturowym. Dodatkowo technika grup roboczych jest dobrą okazją do podnoszenia wiedzy i kompetencji jej uczestników, zwłaszcza niezrzeszonych mieszkańców i przedstawicieli strony społecznej w zakresie transformacji regionu, procesu złożonego na wielu płaszczyznach. Wielopodmiotowa współpraca w ramach grup roboczych wydaje się dodatkowo tworzyć unikalnym kapitał społeczny, który można i należy wykorzystać jako fundament nie tylko samego procesu planowania sprawiedliwej transformacji ale również działań wykraczających poza ten plan.

Zakres merytoryczny prac w poszczególnych grupach roboczych skupiał się w przeważającej mierze na:

- **środowisko** – racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom, utrzymywaniu i przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego, recyklingu, gospodarce o obiegu zamkniętym, edukacji ekologicznej, ek zarządaniu, wydajność w gospodarowaniu zasobami środowiska, odpowiedzialności środowiskowej oraz ekoetyce, turystyce i rekreacji, itp.,
- **energetyka** – zasobach surowców energetycznych (stan i perspektywy), energetyce rozproszonej, wyzwaniach logistycznych, transporcie w tym elektro-mobilności, środowiskowej i ekologicznej ocena wyrobów, handlu i zarządzaniu emisjami, innowacjach, nowych projektach i technologiach w energetyce, nośnikach energii, magazynowaniu energii, sprawności i efektywności energetycznej w tym bezpieczeństwie energetycznym w wymiarze regionalnym i makroregionalnym, odnawialnych źródłach energii (energetyka solarna, wiatrowa, hydroenergetyka), spółdzielniach energetycznych, bioenergetyce (biomasa, biogaz, biowodór, bioetanol), biopaliwach, zaopatrzeniu energetycznym gospodarstw rolnych itp.,
- **infrastruktur** – zrównoważonym transporcie, planach zagospodarowania przestrzennego, liniach kolejowych wraz z obiektami inżynieryjnymi (mosty, wiadukty, tunele, przepusty, przejazdy kolejowe), urządzeniach zabezpieczenia ruchu i łączności, sygnalizacji, sieciach wodno-kanalizacyjnych, stacjach kolejowych (osobowych i towarowych – łącznie z peronami, placami utwardzonymi etc.), bocznicach kolejowych, terminalach intermodalnych, infrastrukturze turystycznej itp.,
- **wyzwania społeczne** – tematach wynikających z uwarunkowań społecznych - demografia, migracje, kształcenie, kultura, aktywność społeczna, tożsamość lokalna, komunikacja społeczna, gotowość do zmian, itp..

Celem prac grup roboczych w każdej w/w obszarów tematycznych było wypracowanie takich rekomendacji, wytycznych, projektów czy działań, które mają szansę trwale wpłynąć na pozytywną zmianę uwarunkowań i wspomóc proces transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej.

Zaproszenie do pracy w grupach roboczych poszczególnych interesariuszy dokonano wysyłając bezpośrednie zaproszenia (tzw. dobór celowy) do wybranych osób i instytucji z uwagi na posiadaną przez nich wiedzę, kwalifikacje oraz doświadczenie, które mogą wnieść w prace grup. W odpowiedzi na zaproszenie deklaracje udziału w pracach grup roboczych zgłosiło blisko 200 osób reprezentujących rozmaite środowiska. Z zaproszenia skorzystali przedstawiciele m.in.:

- **jednostek samorządu terytorialnego** reprezentujący: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Starostwa powiatowe, Urzędy gminne, oraz Urzędy miejskie z regionu Wielkopolski Wschodniej,
- **władz centralnych**: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwo Rozwoju,

- **władz ustawodawczych:** posłowie na sejm, w tym członkowie Parlamentarnego Zespołu ds. Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej oraz Parlamentarnego Zespołu ds. jezior/pojezierzy,
- **spółek komunalnych:** MPWiK Konin, MPEC Konin,
- **biznesu** (sektora MŚP, dużych przedsiębiorstw oraz organizacji zrzeszających pracodawców): Wielkopolski Związek Pracodawców Lewiatan, Konińska Izba Gospodarcza, Cech Rzemiosł Różnych w Koninie, NUVARRO Sp. z o.o., Centralna Grupa Energetyczna S.A., Neo Solar Farms Sp. z o.o., Centrum Technologii Edukacyjnych „INTJO” Sp. z o.o., ZE PAK S.A.,
- **nauki i szkolnictwa:** Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Zielonogórski, Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT - Rada w Koninie, Centrum Wsparcia Rzemiosła Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, Wyższa Szkoła Kadr Menadżerskich w Koninie,
- **organizacji pozarządowych:** Stowarzyszenie M-lab, Fundacja Instrat, Client Earth, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości, Stowarzyszenia na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Anmar" – Słupca,
- **przedstawiciele pracowników:** Międzyzakładowy Związek Zawodowy Pracowników Zmianowych w ZE PAK S.A..

Spośród wszystkich nadesłanych zgłoszeń najwięcej osób zadeklarowało chęć pracy w grupie zajmującej się wyzwaniami społecznymi (53 zgłoszenia). Do grupy energetycznej zgłosiło się 49 osób, do grupy środowiskowej 46 a do grupy infrastrukturalnej 45. Oczywiście spora osób wyraziła zainteresowanie pracy w kilku grupach jednocześnie.

Z uwagi na ochronę danych osobowych (RODO) pełna lista uczestników grup roboczych, w tym poszczególnych spotkań znajduje się w dyspozycji Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie.

Formalne rozpoczęcie pracy grup roboczych nastąpiło 9 czerwca 2020 r. na spotkaniu inauguracyjnym (transmisja jest dostępna [tutaj](#)). W jego trakcie przedstawione zostały założenia pracy grup roboczych oraz przyjęto regulamin ich funkcjonowania. Jako główny cel pracy grup roboczych wskazano zdefiniowanie kluczowych dla regionu problemów i wynikających z nich wyzwań oraz wypracowanie wytycznych dla planowanego procesu transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej. Jednocześnie wskazano, iż w oparciu o wypracowane przez uczestników grup roboczych wytyczne oraz prowadzone równoległe do ich prac analizy zostaną opracowane przez ekspertów zewnętrznych dwa dokumenty:

- 1) Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji zgodnego z wymogami rozporządzenia ustanawiającego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), którego celem jest spełnianie wymogów umożliwiających pozyskanie środków unijnych w latach 2021-2027,
- 2) długookresowa i kompleksowa strategia w zakresie osiągnięcia neutralności klimatycznej, poprawy warunków życia oraz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu Wielkopolski Wschodniej.

W toku konsultacji społecznych przeprowadzono łącznie 18 spotkań:

- 1) 09.06.2020 – inauguracyjne spotkanie wszystkich grup roboczych – spotkanie na żywo,
- 2) 25.06.2020 – grupa robocza „środowisko” – spotkanie na żywo,
- 3) 25.06.2020 – grupa robocza „energetyka” – spotkanie na żywo,
- 4) 26.06.2020 – grupa robocza „społeczno-gospodarcza” – spotkanie na żywo,
- 5) 26.06.2020 – grupa robocza „infrastruktura” – spotkanie na żywo,
- 6) 09.07.2020 – grupa robocza „środowisko” – spotkanie online,

- 7) 09.07.2020 – grupa robocza „energetyka” – spotkanie online,
- 8) 10.07.2020 – grupa robocza „społeczno-gospodarcza” – spotkanie online,
- 9) 10.07.2020 – grupa robocza „infrastruktura” – spotkanie online,
- 10) 30.07.2020 – grupa robocza „środowisko” – spotkanie online,
- 11) 30.07.2020 – grupa robocza „energetyka” – spotkanie online,
- 12) 31.07.2020 – grupa robocza „społeczno-gospodarcza” – spotkanie online,
- 13) 31.07.2020 – grupa robocza „infrastruktura” – spotkanie online,
- 14) 12.08.2020 – wspólne spotkanie wszystkich grup roboczych – spotkanie online,
- 15) 10.09.2020 - wspólne spotkanie wszystkich grup roboczych – spotkanie online,
- 16) 24.09.2020 – spotkanie poświęcone kwestiom hydrologicznym w ramach wszystkich grup – spotkanie online,
- 17) 01.10.2020 – spotkanie podsumowujące spotkanie grup roboczych – spotkanie online,
- 18) 02.10.2020 – spotkanie młodzieżowej grupy roboczej ds. transformacji – spotkanie na żywo.

W poszczególnych spotkaniach konsultacyjnych brało najczęściej udział od 35 do 50 osób. Należy jednak zaznaczyć iż wiele osób uczestniczyło w pracach kilku grup roboczych. Z kolei w spotkaniach łączonych wszystkich grup brało udział najczęściej ok. 85 osób.

Wszystkie spotkania były zapowiadane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem. Z uwagi na sytuację spowodowaną pandemią COVID-19 większość spotkań konsultacyjnych odbyła się zdalnie za pomocą platformy Zoom. Jednocześnie dla uczestników grup została udostępniona przestrzeń do pracy w tzw. chmurze, gdzie zamieszczono wszystkie potrzebne informacje oraz dokumenty nad którymi pracowano.

Uczestnicy grup roboczych, każdorazowo otrzymywali agendę spotkania konsultacyjnego wraz z zakresem tematów które będą na nim poruszane.

Spotkania grup miały formę dyskusji prowadzonej przez moderatora i dotyczyły następujących kwestii:

- 1) wskazania terytoriów dotkniętych negatywnymi skutkami transformacji,
- 2) zdefiniowania problemów oraz wyzwań stojących przed regionem w kontekście planowanej transformacji w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie,
- 3) określenia najważniejszych czynników endo- (silne i słabe strony) oraz egzogenicznych (szanse i zagrożenia) rozwoju regionu Wielkopolski Wschodniej – analizy SWOT,
- 4) wstępnej próby wskazania listy działań do zaprogramowania w ramach transformacji,
- 5) przedstawienia wstępnych propozycji fiszek projektowych mających charakter czysto informacyjny i mających za zadanie posłużyć jako materiał pomocniczy przy programowaniu FST oraz podczas tworzenia Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla regionu.

W trakcie prac grupy środowiskowej, przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazali na brak wyczerpującej debaty na temat ochrony środowiska, głównie w odniesieniu do kwestii hydrologicznych i oddziaływania terenów górniczych na stan zasobów wodnych w regionie. Spotkanie grupy hydrologicznej odbyło się pod koniec września 2020 r.. W jego trakcie dyskutowano nad problemami gospodarki wodnej w regionie w zakresie stanu zasobów wodnych oraz ekosystemów wodnych i od wody zależnych. Grupa poruszała również kwestia uregulowania stosunków hydrogeologicznych na terenach gmin pokopalnianych oraz na obszarach ościennych, na które wykraczają oddziaływania

kopalni węgla brunatnego Konin i Adamów. W efekcie prac grupy przedstawiciele Fundacji "Rozwój TAK - Odkrywki NIE" oraz Stowarzyszenia „Akcja Konin” zaproponowali między innymi:

- 6) opracowanie spójnego i realistycznego planu przywracania właściwych stosunków wodnych w subregionie Wielkopolski Wschodniej,
- 7) rozszerzenie prac zespołu parlamentarnego ds. ratowania jezior lub utworzenie nowego zespołu parlamentarnego obejmującego całą Wielkopolskę Wschodnią i powiązane obszary, np. przygraniczne gminy województwa kujawsko-pomorskiego, zarządy zlewni obejmujące cały ww. obszar oraz zbiornik Jeziorsko, który miałby być głównym źródłem zasobów wody dla subregionu.

W trakcie prac grup roboczych poświęconych rynkowi pracy i edukacji, uczestnicy wskazali na niedostatecznie reprezentowany głos młodych, którzy w zgodnej opinii stanowią o przyszłości regionu. Zwrócono uwagę na potrzebę wzmocnienia roli młodzieży w kreowaniu polityki lokalnej i regionalnej. Dziś spora część młodych ludzi nie widzi dla siebie szansy w regionie i postanawia wyjechać do Poznania czy Warszawy, do szkoły czy za pracę. Uczestnicy grup zwrócili uwagę, iż zaangażowanie młodych w konsultacje społeczne z jednej strony poszerzy ich własny punkt widzenia problemów regionu a z drugiej strony da młodym możliwość współdecydowania o losach regionu a w konsekwencji sprawi że zaczną oni mieć poczucie współodpowiedzialności za region, a co najważniejsze wpływu na swoją przyszłość.

Spotkanie grupy młodych odbyło się na początku października 2020 r.. W spotkaniu brali udział aktywiści, studenci oraz uczniowie z regionu Wielkopolski Wschodniej. W trakcie spotkania wypracowali oni propozycje na konkretne projekty transformacyjne, które mają rozwiązać problemy z którymi mierzy się od lat region oraz wytyczą nową ścieżkę rozwoju. Wśród zaproponowanych rozwiązań grupa młodych wskazała projekty obejmujące m.in.:

- 1) zmianę oferty edukacyjnej szkół średnich i wyższych na lepiej dopasowaną do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- 2) utworzenie wydziału zamiejscowego Politechniki Poznańskiej,
- 3) rozgrzeszenie pakietu zajęć dodatkowych w szkołach – kompetencje miękkie, edukacja obywatelska, lekcje z przedstawicielami administracji samorządowej, przedstawicielami biznesu czy NGO's,
- 4) programy aktywności dodatkowej dla mieszkańców regionu,
- 5) wspieranie przedsiębiorczości – Inkubator Przedsiębiorczości, Młodzieżowy Inkubator Twórczości, program grantowy na rozpoczęcie działalności gospodarczej, programy szkoleniowe ukierunkowane na prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia dla lokalnych liderów
- 6) rekultywację terenów pokopalnianych,
- 7) rozwój terenów zielonych,
- 8) rozwój turystyki,
- 9) rozwój infrastruktury transportowej m.in. budowa kolei północ-południe (Inowrocław – Konin – Turek – Kalisz) oraz terminala kolejowego w Koninie,
- 10) rozwój ekologicznego transportu publicznego,
- 11) rozwój kultury,

- 12) zwiększenie kompetencji Młodzieżowej Rady Miasta Konina oraz powołanie Młodzieżowych Rad Powiatu Kolskiego, Słupeckiego oraz Tureckiego,
- 13) powołanie pełnomocnika młodzieży przy Prezydencie Miasta Konina i starostwach powiatowych.

Podczas prac nad problemami społeczno-gospodarczymi okazało się również, iż na konsultacjach społecznych nie jest w wystarczającym stopniu słyszany głos przedsiębiorców. W projekcie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji szansę na wsparcie mają takie projekty jak inwestycje w MŚP prowadzące do dywersyfikacji gospodarczej i rekonwersji czy inwestycje w tworzenie nowych firm, w tym inkubatory przedsiębiorczości. Przedsiębiorcy mają być zatem głównym beneficjentem środków z FST. W związku z tym, wsłuchanie się w ich głos oraz włączenie ich w proces planowania transformacji niezbędna aby właściwie przygotować region na nadchodzące zmiany. Niestety spotkanie grupy przedsiębiorców z uwagi na sytuację spowodowaną pandemią COVID-19 zostało przełożone.

Wnioski płynące z poszczególnych spotkań grup roboczych zamieszczone zostały w kolejnych rozdziałach niniejszego podsumowania. Nie stanowią one jednak zamkniętego zbioru. Spotkania grup roboczych będą kontynuowane w trakcie całego procesu planowania, wdrażania oraz zarządzania terytorialnym planem sprawiedliwej transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej. W zgodnej opinii wszystkich uczestników grup roboczych, tylko w procesie dialogu i wzajemnego zrozumienia, możliwe jest wypracowanie spójnej wizji przyszłości regionu. Bez udziału sojuszników i interesariuszy procesu sprawiedliwej transformacji, dążenia do rozwoju niskoemisyjnej gospodarki, energetyki odnawialnej i rozwoju społecznego nie będą możliwe, podobnie jak dążenie do neutralności klimatycznej i w końcu transformacji obecnego systemu społeczno-gospodarczego.

II. Wymiar regionalny sprawiedliwej transformacji.

Z początkiem 2020 roku Komisja Europejska przyjęła wniosek rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczący ustanowienia Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, dotyczący wieloletnich ram finansowych obejmujących lata 2021–2027⁵. Zgodnie z art. 7 ust. 1 niniejszego wniosku, poszczególne Państwa członkowskie powinny wspólnie z właściwymi organami przygotować co najmniej jeden terytorialny plan sprawiedliwej transformacji, obejmujący dotknięte terytorium lub terytoria odpowiadające poziomowi 3 wspólnej klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych („regiony na poziomie NUTS 3⁶”) ustanowionej rozporządzeniem (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady zmienionym rozporządzeniem Komisji (WE) nr 868/2014 17 albo części tych regionów, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku II.

Zgodnie z rozporządzeniem terytoria te powinny stanowić obszary najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami gospodarczymi i społecznymi transformacji, w szczególności pod względem spodziewanej utraty miejsc pracy w sektorach produkcji i wykorzystania paliw kopalnych oraz potrzeb w zakresie przekształcenia procesów produkcyjnych zakładów przemysłowych o najwyższej intensywności emisji gazów cieplarnianych⁷.

W przypadku Wielkopolski, zgodnie ze wskazaniem Komisji Europejskiej będą to tereny bezpośrednio związane z działalnością Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin S.A.

⁵ Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – COM/2020/22 final.

⁶ Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych w skrócie NUTS, w województwie wielkopolskim wyróżnia się 6 podregionów (tj. NUTS 3), tj. kaliski, koniński, leszczyński, pilski, poznański i Miasto Poznań.

⁷ Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – COM/2020/22 final.

(w skrócie GK ZE PAK S.A.) jak również tereny, na które pośrednio w ujęciu społecznym, gospodarczym czy środowiskowym oddziałuje ta Grupa tj. powiat grodzki m. Konin oraz powiaty ziemskie: kolski, koniński, słupecki oraz turecki stanowiące tzw. region Wielkopolski Wschodniej. Region ten obejmuje swoim zasięgiem 43 gminy: 4 miejskie, 11 miejsko-wiejskich i 28 wiejskich. W opinii uczestników grup roboczych powyższe terytorium powinno zostać rozszerzone o gminy, w których mieszkają pracownicy GK ZE PAK S.A. oraz tereny, na które kompleks oddziałuje środowiskowo np. poprzez zaburzenie bilansu wodnego.

Na obszarze Wielkopolski Wschodniej zlokalizowane są 22 udokumentowane złoża węgla brunatnego (w tym 2 złoża pozabilansowe), których powierzchnia zajmuje ok. 3,3% powierzchni całego obszaru. W 2019 r. zasoby bilansowe węgla brunatnego w Wielkopolsce Wschodniej wynosiły 493 616 tys. ton, co stanowiło prawie 6,2% zasobów w województwie oraz 2,1% zasobów krajowych. Największe zasoby bilansowe występują w złożach: Dęby Szlacheckie, (w gminach: Babiak i Koło), Piaski (w gminach: Rzgów, Rychwał, Grodziec, Zagórów), Grochowy – Siąszyce (w gminie Rychwał), Tomislawice i Mąkoszyn (w gminie Wierzbinek) oraz Ościslowo (w gminach: Wilczyn, Skulsk i Ślesin). Zasoby przemysłowe węgla brunatnego w latach 2012 - 2019 zmniejszyły się z 128 738 do 40 625 tys. ton, czyli o 68,4%. W 2019 r. wydobycie węgla brunatnego na potrzeby elektrowni kształtowało się na poziomie 6 751 tys. ton i było o prawie 50,8% mniejsze w porównaniu do wydobycia z roku 2012. Ponadto, w Wielkopolsce Wschodniej zlokalizowane są znaczące złoża kruszywa naturalnego, soli kamiennej oraz piasków kwarcowych formierskich⁸.

Wielkopolska Wschodnia zajmuje powierzchnię 4 438 km², co stanowi 15,0% powierzchni województwa wielkopolskiego. W 2019 r. obszar był zamieszkały przez nieco ponad 433,2 tys. osób, czyli ok. 12,4% mieszkańców Wielkopolski. Odsetek ludności zamieszkującej miasta kształtował się na poziomie 39,5% (Wielkopolska 54,0%). Średnia gęstość zaludnienia w obszarze wynosiła 97,6 osób/km² (Wielkopolska 117,3 osób/km²), przy czym w obszarach miejskich 919,2 osób/km² (Wielkopolska 1222,1 osób/km²), a na obszarach wiejskich 61,7 osób/km² (Wielkopolska 56,9 osób/km²). Głównym miastem Wielkopolski Wschodniej jest Konin, pod względem liczby ludności największy w obszarze i trzeci w województwie ośrodek miejski, liczący 73,5 tys. mieszkańców, ze swoim obszarem funkcjonalnym stanowiący rdzeń rozwojowy Wielkopolski Wschodniej⁹. Miasto jest jednym z czterech w województwie wielkopolskim ośrodków miejskich pełniących rolę regionalnych biegunów wzrostu. Skupiając znaczny potencjał gospodarczy oraz pełniąc funkcje usługowe o znaczeniu ponadlokalnym (w tym m.in. administracyjne, szkolnictwa wyższego i ochrony zdrowia) swoim zasięgiem oddziaływania obejmuje znaczną część regionu. Konin pełni rolę ważnego węzła komunikacyjnego i posiada dobre połączenia komunikacyjne z pozostałymi głównymi ośrodkami miejskimi Wielkopolski Wschodniej, a także ze stolicą województwa i metropoliami w kraju, jak Łódź i Warszawa. Poza silnym stronami region ten charakteryzuje się też wieloma niekorzystnymi trendami w obszarze gospodarki – pod względem PKB per capita jest jednym z ngorzej rozwiniętych gospodarczo obszarów województwa, demografii – starzenie się społeczeństwa i wysokie ujemne saldo migracji, czy rynku pracy – stopa bezrobocia najwyższa spośród wszystkich subregionów w województwie.

Struktura gospodarki charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji ukierunkowanej na działalność dotyczącą przemysłu wydobywczego i energetycznego, w którym kluczową rolę odgrywa GK ZE PAK S.A. (największa prywatna, niekontrolowana przez Skarb Państwa grupa energetyczna w Polsce) silnie oddziałującego na środowisko oraz przestrzeń.

Ograniczenie bądź zaprzestanie działalności przemysłu wydobywczego i energetycznego spowoduje szereg negatywnych skutków poczynając od spowolnienia gospodarczego – Grupa ZE PAK jest

⁸ PIG, 2020, Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce stan na 31.12.2019 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa.

⁹ Dane na podstawie BDL GUS za rok 2019.

istotnym graczem w tworzeniu PKB subregionu – w 2016 r. wygenerowała ok. 1,4 mld zł wartości dodanej brutto tj. około 6% PKB podregionu konińskiego.

Wartość dodana brutto (w mln PLN)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*
Polska	1 443 657	1 470 917	1 525 666	1 597 217	1 644 017	1 747 080	1 851 223	1 914 850
Wielkopolska	137 116	141 866	147 674	156 639	162 337	172 910	181 323	188 677
Podregion koniński	19 151	19 281	19 815	20 723	21 505	23 206	23 974	24 826
GK ZE PAK S.A.	1 350	1 545	1 452	1 503	1 464	1 458	1 127	1 518

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS BDL i skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej ZE PAK S.A.

* wartości szacunkowe w oparciu o estymację

Ponadto lokalna gospodarka, włączając w to sektory nie związane z górnictwem czy energetyką, pobudzana jest przez znaczne środki pochodzące z wynagrodzeń pracowników Grupy ZE PAK S.A.. W 2019 r. koszty świadczeń pracowniczych kształtowały się na poziomie ponad 406 mln zł. Z tej kwoty bezpośrednio na wynagrodzenia przeznaczono 78,6% czyli ok. 319 mln PLN.

Koszty świadczeń pracowniczych w GK ZE PAK S.A. (w tys. PLN)							
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
420 056	597 479	556 640	538 579	488 005	461 291	423 628	406 080

Źródło: skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej ZE PAK S.A. za lata 2012-2019

Przeciętne wynagrodzenie w Grupie ZE PAK przekracza regionalne i krajowe przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw. Powodować to może barierę przy poszukiwaniu nowej pracy poza strukturą Grupy ze względu na oczekiwania co do zachowania wysokości wynagrodzenia na poziomie oferowanego przez ZE PAK.

Grupa ZE PAK S.A. odgrywa również kluczową rolę na rynku pracy – na koniec 2019 r. zatrudniała ponad 4,8 tys. osób, które w większości pochodzą ze społeczności lokalnych. Transformacja w kierunku zrównoważonej i neutralnej dla klimatu gospodarki wiązać się będzie zarówno z utratą miejsc pracy, jak i koniecznością przekwalifikowania pracowników Grupy. Powstanie i funkcjonowanie kompleksu paliwowo-energetycznego miało na przestrzeni lat duży wpływ na rozwój gospodarczy i społeczny subregionu oraz dało impuls do dynamicznego rozwoju innych branż. W związku z tym działalność Grupy przekłada się także na zatrudnienie w bezpośrednim oraz pośrednim otoczeniu, które może zostać utracone w wyniku transformacji. Bez podjęcia działań mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach innych niż górnictwo i energetyka konwencjonalna, nastąpi znaczny wzrost bezrobocia, które obecnie jest wysokie m.in. ze względu na likwidację w ostatnich latach znacznej liczby miejsc pracy w ZE PAK (od 2014 r. zatrudnienie w Grupie spadło o ponad 2,3 tys. osób).

Transformacja energetyczna, w tym utrata miejsc pracy pracowników GK ZE PAK S.A., będzie pogłębiać już i tak istotny problem, jakim jest depopulacja, poprzez migrację mieszkańców, w szczególności ludzi młodych, czy powodować wzrost poziomu wykluczenia społecznego i ubóstwa części mieszkańców subregionu.

Działalność Grupy przekłada się również na dochody jednostek samorządu terytorialnego. W 2019 r. organy administracji samorządowej otrzymały blisko 89 mln zł od GK ZEA PAK S.A. z tytułu podatków i opłat. Z tej kwoty ok. 70,2 mln zł trafiło do gmin. W przypadku takich gmin jak Wierzbinek, Brudzew, Przykona czy Osiek Mały środki z tytułu płatności od Grupy stanowiły ok. 40%, a w przypadku Gminy Kleczew nawet 57% ich dochodów własnych¹⁰. Utrata tych środków na skutek likwidacji kopalń, wzrost bezrobocia oraz migracje zarobkowa mieszkańców wpłyną istotnie na spadek dochodów samorządów

¹⁰ Według danych BDL GUS oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego GK ZE PAK S.A. za 2019 rok.

terytorialnych, co w konsekwencji przełoży się na ograniczenie realizacji inwestycji rozwojowych i dalszą marginalizację subregionu.

Płatności na rzecz administracji publicznej (w tys. PLN)				
	2016	2017	2018	2019
Organy administracji rządowej, razem z jednostkami nadzorowanymi lub kontrolowanymi przez te organy	43 166	34 959	27 634	30 234
Organy administracji samorządowej, razem z jednostkami nadzorowanymi lub kontrolowanymi przez te organy, w tym:	89 876	89 938	88 082	88 870
Miasta i gminy	71 712	71 269	69 947	70 200
Starostwa powiatowe	530	538	538	525
Urzędy Marszałkowskie	17 634	18 131	17 597	18 145
Razem płatności na rzecz administracji publicznej	133 042	124 897	115 716	119 119

Źródło: skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej ZE PAK S.A. za lata 2016-2019

	Opłaty koncesyjne oraz premie za odkrycie i produkcję	Opłaty licencyjne, opłaty dzierżawne, opłaty za rozpoczęcie działalności oraz inne świadczenia z tytułu przyznania licencji lub koncesji	Razem płatności na rzecz administracji publicznej
Urząd Gminy i Miasta Kleczew	1 768	21 752	23 520
Urząd Gminy Wierzbinek	2 216	5 663	7 878
Urząd Gminy Osiek Mały	1 864	4 756	6 620
Urząd Gminy Wilczyn	1 243	3 289	4 532
Urząd Miejski Sompolno	-	3 504	3 504
Urząd Gminy Kazimierz Biskupi	-	2 646	2 646
Urząd Gminy Kramsk	-	1 640	1 640
Urząd Miasta i Gminy Ślesin	-	1 118	1 118
Urząd Miejski Konin	-	703	703
Urząd Miasta i Gminy Piotrków Kujawski	-	12	12
Urząd Gminy Jeziora Wielkie	-	3	3
Urząd Miasta Kruszwica	-	3	3
Urząd Gminy Skulsk	-	2	2
Urząd Gminy Koło	-	1	1
Urząd Gminy Babiak	-	1	1
Urząd Gminy Topólka	-	1	1
Urząd Gminy Brudzew	306	7 045	7 350
Urząd Gminy Przykona	685	6 809	7 494
Urząd Gminy Władystawów	-	1 667	1 667
Urząd Gminy Turek	114	1 293	1 407
Urząd Miejski Turek	-	99	99
Miasta i gminy	8 195	62 005	70 200

Źródło: dane Grupy Kapitałowej ZE PAK S.A.

Obok pozytywnego wpływu działalności GK ZE PAK S.A. na region Wielkopolski Wschodniej, dla pełnego obrazu jego funkcjonowania należy również odnieść się do kosztów jakie „generuje” on dla otoczenia.

Wśród podstawowych negatywnych oddziaływań Grupy na jej bezpośrednie i pośrednie otoczenie należałoby wymienić przede wszystkim zmianę stosunków wodnych, objawiających się zanikiem zasobów wodnych na obszarze dotkniętym wpływem rozległych lejów depresyjnych, potęgując tym samym występujące susze i pociągając za sobą przeobrażenia w pozostałych komponentach środowiska przyrodniczego. Niszczenie infrastruktury (budowli i budynków), wpływ na uprawy rolne, utratę bioróżnorodności, w tym związaną ze zmianą charakteru użytkowania ziemi czy koszty powodowane przez zmiany klimatu. Największym jednak kosztem zewnętrznym generowanym przez Grupę wydają się być koszty zdrowotne związane z emisją szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery.

Elektrownie na węgiel brunatny Adamów i Pątnów I należą do pierwszej dziesiątki największych emitentów rtęci w Europie. Elektrownie te zajęły odpowiednio miejsce 3 i 7 pod względem emisji rtęci w

2013, generując koszty zdrowotne w przedziale odpowiednio 10-23 mln Euro i 9-20 mln Euro rocznie¹¹. Według raportu "Last Gasp The coal companies making Europe sick"¹² Elektrownia Adamów zajęła również niechlubne 9 miejsce w rankingu europejskich elektrowni węglowych o największym negatywnym wpływie na zdrowie w 2016 roku. Według wyliczeń autorów raportu emisje z elektrowni Grupy ZE PAK w 2016 roku były odpowiedzialne za 336 przedwczesnych zgonów, 146 przypadków przewlekłych zapaleń oskrzeli u dorosłych, 264 hospitalizacji, ponad 80 tys. dni chorobowych oraz 5960 zachorowań na astmę u dzieci. Łączne negatywne koszty zdrowotne emisji z elektrowni ZE PAK w 2016 roku oszacowane zostały na od 2,8 mld Euro do 5,4 mld Euro, co oznaczało zewnętrzne koszty zdrowotne w przeliczeniu na 1 MWh wytworzonej energii w wysokości ok. 104 Euro¹².

III. Kluczowe wyzwania stojące przed regionem w procesie transformacji.

Transformacja Wielkopolski Wschodniej wiąże się ze specyficznymi wyzwaniami dla tego obszaru, a także do pewnego stopnia cechujące również inne obszary objęte mechanizmem sprawiedliwej transformacji, jak cyfryzacja, zmiany demograficzne czy klimatyczne, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki.

Według opinii uczestników grup roboczych istnieją 4 największe grupy problemów, z którymi będzie musiało się zmierzyć w najbliższych latach region Wielkopolski Wschodniej. Są to problemy:

- 1) **środowiskowe** – wynikające z obecności na obszarze regionu terenów pokopalnianych, które w pierwszej kolejności oddziałują na zaburzenia stosunków wodnych oraz zanikanie bioróżnorodności biologicznej,
- 2) **energetyczne** – wynikające z konieczności zakończenia produkcji energii elektrycznej z węgla brunatnego i przejścia na odnawialne źródła energii,
- 3) **społeczno-gospodarcze** – wynikające m. in. z utraty przez część samorządów części dochodów własnych z tytułu płatności podatkowych od GK ZE PAK S.A. likwidacji miejsc pracy w górnictwie odkrywkowym oraz energetyce konwencjonalnej, starzeniu się społeczeństwa czy migracji zarobkowej głównie młodych ludzi,
- 4) **infrastrukturalne** – wynikające m.in. z konieczności dostosowania infrastruktury energetycznej pod OZE, złego stanu części dróg powiatowych czy braku infrastruktury kolejowej np. w powiecie tureckim.

Uczestnicy spotkań konsultacyjnych podkreślali również, że dodatkowym problemem, który nie ułatwia procesu planowania transformacji regionu, jest brak jasnej deklaracji władz centralnych o terminach transformacji energetycznej jak i tego, kto ostatecznie będzie odpowiadać za proces sporządzania tych planów. Mimo licznych spotkań organizowanych na szczeblu ministerialnym z przedstawicielami regionu (m.in. 25.06.2020 r. okrągły stół dla Wielkopolski Wschodniej zorganizowany przy Ministerstwie Rozwoju¹³) oraz obecności przedstawicieli tych ministerstw na grupach roboczych, zdaniem uczestników spotkań konsultacyjnych rząd nie dostrzega w pełni wagi problemów regionu Wielkopolski Wschodniej. W ich opinii uwaga władz centralnych skierowana jest przede wszystkim na region Górnego Śląska. Jako dowód podawali przykład programu kompensacyjnego opartego m.in. o fundusze i pomoc

¹¹ Jones D., Huscher J. Myllyvirta L. Glerens R., Flisowska J., Gutmann K., Urbaniak D, Azau S., Europe's Dark Cloud. How coal-burning countries are making their neighbours sick, Brussels, 2016, s. 53.

¹² Kiewra D., Szpor., 2018, Transformacja węglowa w subregionie konińskim, IBS Research Report 06/2018.

¹³ Portal Wielkopolski Wschodniej, [W Ministerstwie Rozwoju rozmawiali o sprawiedliwej transformacji.](#)

publiczną dla Śląska. Wielkopolska Wschodnia mimo licznych wniosków o to wsparcie do dziś na nie czeka.

Ze zdefiniowanych przez uczestników grup roboczych kluczowych problemów wynika szereg wyzwań stojących przed regionem Wielkopolski Wschodniej. Ich listę, w podziale na poszczególne obszary tematyczne istotne z punktu widzenia transformacji możemy znaleźć w tabeli poniżej.

Wyzwania zdefiniowane przez uczestników grup roboczych.	
Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - rekultywacja terenów górniczych na poszczególnych odkrywkach należących do KWB Konin S.A. oraz KWB Adamów S.A. w kierunkach rolnym, wodnym, komunalnym (rekreacyjnym) lub leśnym, - rekultywacja terenów przemysłowych – głównie pozostałe nieprzekopane grunty należące do GK ZE PAK S.A., - uregulowanie stosunków hydrogeologicznych na terenach gmin pokopalnianych oraz na obszarach ościennych, na które wkraczają oddziaływania kopalni węgla brunatnego Konin i Adamów, - zatrzymanie zanikającej bioróżnorodności biologicznej w regionie, głównie na terenach przemysłowych, - poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji GHG, - konieczność kształtowania proekologicznych i proklimatycznych postaw mieszkańców,
Energetyka	<ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych (zapobieganie dekapitalizacji sieci elektroenergetycznych), na który składają się: 2 linie elektroenergetyczne 400 kV (Elektrownia Konin - SNN Kromolice oraz Elektrownia Pątnów - Elektrownia Konin), 10 linii energetycznych 220 kV , 44 linie o napięciu 110 kV oraz stacje najwyższych napięć w Koninie i Turku, - wdrożenie i rozwój innowacyjnych rozwiązań w postaci m.in.: inteligentnych sieci, inteligentnej infrastruktura czy wirtualnych elektrowni, - zmiana przepisów umożliwiające rozbudowę i modernizację sieci w ramach szybkiej ścieżki inwestycyjnej, - zmiana generacji ze źródeł kopalnych na OZE: biomasa, biogaz, wiatr, fotowoltaika, wodór, - dostosowanie systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z postępującej zmiany struktury źródeł wytwarzania energii, w tym rozwoju OZE i energetyki prosumenckiej z mikro-źródeł, - zwiększenie transferu technologii i wiedzy w obszarze energetycznym np. poprzez rozwój szkolnictwa technicznego w kierunkach ścisłych tj. energetyka czy informatyka, - konieczność realizacji systemu gromadzenia i przechowywania energii.
Społeczno-gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie depopulacji regionu – starzenie się społeczeństwa będące zjawiskiem powszechnym i w najbliższej perspektywie zapewne nieodwracalnym, pogłębiane niskim poziomem dzietności oraz znacznym spadkiem liczby ludności spowodowanym m.in. emigracją osób młodych, - likwidacja „brudnych” miejsc pracy, poprzez dostosowywanie ich do wymagań gospodarki zeroemisyjnej, w ramach których kluczowa będzie zmiana profilu umiejętności pracowników, - ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego spowodowanego likwidacją sektora wydobywczego oraz ograniczeniem zatrudnienia w sektorze energetycznym oraz potencjalnym ograniczeniem zatrudnienia w łańcuchu wartości tych dwóch sektorów,

	<ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie odpływu wykwalifikowanych pracowników oraz ograniczenie ucieczki młodych za pracą, - dopasowanie kwalifikacji i umiejętności zawodowych do potrzeb rynku pracy, - zwiększanie szans na zatrudnienie poprzez podnoszenie jakości kształcenia i dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, upowszechnienie kształcenia ustawicznego i możliwości przekwalifikowania, szczególnie w przypadku pracowników odchodzących z sektora paliwowo-energetycznego, - zastąpienie utraconych dochodów jednostek samorządu lokalnego z tytułu wpływów podatkowych od sektora wydobywczo-energetycznego.
<p>Infrastruktura</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój nowych funkcji na terenach pokopalnianych, wymuszać będzie zmiany w zakresie rozwoju infrastruktury, w szczególności transportu publicznego, - rozwój połączeń obszarów o funkcji mieszkalnej z obszarami działalności przemysłowej i usługowej, a także rekreacyjnymi, - poprawa dostępności obszarów działalności gospodarczej do głównych ciągów komunikacyjnych w taki sposób, aby w miarę możliwości transport ciężarowy omijał obszary mieszkaniowe, - rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego (autobusowego i kolejowego), a także transportu alternatywnego, - przekształcenie sektora transportu w kierunku transportu zeroemisyjnego, - modernizacja sieci dróg powiatowych z uwagi na często ich zły stan spowodowany „szkodami” górnictwami (transport węgla ciężarówkami), - budowa infrastruktury kolejowej powiatu tureckiego, przez który nie przebiega żadna linia kolejowa (budowa linii kolejowej łączącej Konin–Koło–Turek), - pozyskanie taboru kolejowego nowej generacji wykorzystującego nowe czyste źródła i nośniki energii, np. wodór, - rozwój nowoczesnej infrastruktury turystycznej spełniającej standardy europejskie, - rozwój nowoczesnej infrastruktury szerokopasmowej ITC na potrzeby przedsiębiorców.

Na podstawie powyższego zestawu wyzwań wskazanych w toku prac grup roboczych oraz w oparciu o dokonaną wstępną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej można zdefiniować następujące obszary tematyczne, wokół których koncentrują się poszczególne kwestie:

- 1) przeciwdziałanie degradacji środowiska i adaptacja do zmian klimatycznych,
- 2) budowa nowoczesnej, zeroemisyjnej oraz zdywersyfikowanej gospodarki,
- 3) transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej,
- 4) przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym i migracyjnym,
- 5) budowa i rozwijanie silnego kapitału ludzkiego, najważniejszego zasobu subregionu,
- 6) poprawa spójności wewnętrznej i konieczność poprawy warunków życia mieszkańców.

Przy określaniu powyższych zagadnień uwzględniono również wyzwania rozwojowe kraju sformułowane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2030 roku, a także Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.

IV. Analiza strategiczna SWOT.

Wśród elementów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu Wielkopolski Wschodniej należy wskazać przede wszystkim na czynniki pozytywne – silne strony oraz szanse. Wśród silnych stron można wyróżnić w pierwszej kolejności korzystne warunki do rozwoju energetyki opartej na alternatywnych do węgla źródłach energii, w tym źródła odnawialne i wodór (bogata infrastruktura energetyczna), skonsolidowane duże tereny przemysłowe i zdegradowane, nadające się do zagospodarowania oraz korzystne położenie w przestrzeni europejskiej i krajowej, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych.

Czynniki te wydają się stanowić oś rozwoju Wielkopolski Wschodniej w kolejnych latach, jednak ich znaczenie może być osłabione przez zaniechanie działań na rzecz niwelowania słabych stron.

W przypadku szans należy zwrócić uwagę przede wszystkim na rozwój nowych sektorów wynikający ze światowych trendów, takich jak biogospodarka, gospodarka o obiegu zamkniętym, zielona gospodarka (OZE). Kluczowych szans należy jednak upatrywać w krajowych i europejskich instrumentach rozwoju, (w tym środkach z funduszu sprawiedliwej transformacji, na rozwój inteligentnych specjalizacji itp.) w tym możliwości zintegrowania działań w ramach FST oraz pozostałych funduszy unijnych jak EFRR czy EFS+. W tym przypadku należy jednak pamiętać o dużym ryzyku związanym z ograniczeniem wpływów finansowych z polityki spójności, a w efekcie konieczności większej mobilizacji środków własnych samorządów, przy niekorzystnym wpływie władz centralnych na dochody własne JST, ograniczeniu dochodów podatkowych z tytułu likwidacji kompleksu wydobywczo-energetycznego jak i pogłębiającym się problemie braku pokrycia finansowego zadań zlecanych.

Kluczowe w procesie transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej będzie wykorzystanie szans jakie stwarza Fundusz Sprawiedliwej Transformacji oraz pozostałe fundusze europejskie tj. EFS+ czy EFRR. Fundusze te dają szansę na sfinansowanie szerokich działań związanych z transformacją, zaczynając od rewitalizacji terenów pogórnicznych i przemysłowych a kończąc na wspieraniu rozwoju gospodarczego.

Zregionalizowanie FST znacząco ułatwi zachowanie komplementarności wobec EFS+ i EFRR oraz demarkację wsparcia i nienakładanie się interwencji publicznych, co pozwoli między innymi na sprawne i równoległe uruchomienie procesu wdrażania środków (szczególnie w kontekście zasady n+2 a także „lewarowania” środków FST środkami EFS+ i EFRR). Ponadto pierwsza „edycja” funduszu powinna być blisko społeczności lokalnych, co zagwarantuje poziom regionalny. Zaangażowanie społeczeństwa i wszystkich zainteresowanych stron będzie miało kluczowe znaczenie dla powodzenia wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu i budowania zgody mieszkańców dla trudnych zmian.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - skonsolidowane duże tereny przemysłowe i zdegradowane nadające się do zagospodarowania; - korzystne warunki do rozwoju energetyki opartej o alternatywne źródła energii, w tym źródła odnawialne i wodór (bogata infrastruktura energetyczna); - korzystne położenie w przestrzeni europejskiej i krajowej, na skrzyżowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie bezrobocie, w tym niekorzystna sytuacja grup defaworyzowanych na rynku pracy (osoby młode do 30 roku życia, kobiety, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby po 50 roku życia); - niewystarczające powiązania funkcjonalne z aglomeracją poznańską oraz pozostałymi subregionami województwa, które prowadzą do wzrostu ryzyka marginalizacji

<p>ważnych szlaków komunikacyjnych (wschód-zachód, północ-południe);</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcza społeczność (spora liczba mikro i małych przedsiębiorstw); - doświadczenie gmin i NGO's w realizacji projektów UE; - spora liczba osób z wysokimi kwalifikacjami technicznymi w obszarze energetyki (energetyka konwencjonalna); - wzrastająca świadomość ekologiczna, dbałość o środowisko; - liczne zasoby mogące stać się produktami turystycznymi (zabytki, przyroda); 	<p>i wzmocnienia procesu utraty funkcji społeczno-gospodarczych regionu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mimo korzystnego położenia na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych, słaba infrastruktura dróg gminnych w klasie lokalnej (L) jak i dojazdowej (D) oraz infrastruktury kolejowej; - braki nowoczesnej infrastruktury turystycznej ograniczające możliwość wykorzystania potencjału turystycznego; - słaby rozwój podmiotów ekonomii społecznej ograniczający możliwość zatrudnienia osób defaworyzowanych na rynku pracy; - niewystarczający stopień produktywności i innowacyjności gospodarki, powiązań kooperacyjnych, w tym w obszarze B+R (niewielka liczba przedsiębiorstw wykorzystujących nowoczesne technologie, innowacje); - niezadawalająca jakość edukacji zawodowej (głównie w nowoczesnych kierunkach technicznych) oraz współpracy między szkołami a biznesem; - brak wystarczającej kadry o wykształceniu w kierunkach innowacyjnych, zwłaszcza w obszarze energetyki rozproszonej (OZE); - niskie w skali kraju jak i województwa wykorzystanie nowoczesnych technologii w sferze gospodarczej; - niekorzystne długofalowe prognozy demograficzne (starzenie się społeczeństwa); - ucieczka młodych osób za pracą do dużych aglomeracji (Poznań, Warszawa itp.); - pogłębiający się deficyt wody, występowanie zjawisk suszy, niewystarczająca retencja wodna, szczególnie w zasięgu oddziaływania kopalni węgla brunatnego, brak aktualnej analizy stosunków wodnych; - duża w skali kraju i województwa powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych (tereny pokopalniane); - brak współpracy między poszczególnymi jednostkami samorządu terytorialnego głównie w obszarze inwestycyjnym (odmienne wymogi względem inwestorów – brak jednolitych przepisów, odmienne standardy obsługi inwestorów);
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> - rozwój nowych sektorów wynikający ze światowych trendów, takich jak biogospodarka, gospodarka o obiegu zamkniętym, zielona gospodarka (OZE); - migracje zarobkowe do Polski, głównie z kierunku wschodniego; - rosnące znaczenie ekonomii społecznej stwarzającej możliwości przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz negatywnym skutkom procesów demograficznych; - coraz większa świadomość ekologiczna społeczeństwa wywierająca presję na politykę regionalną ukierunkowaną na wyższą jakość życia; - dotychczasowe doświadczenia z rekultywacji terenów pogórnich w regionie np. Czarna Woda, Jeziorko Zatorze; - krajowe i europejskie instrumenty rozwoju, (w tym środki z funduszu sprawiedliwej transformacji, na rozwój inteligentnych specjalizacji itp.) w tym możliwość zintegrowania działań w ramach FST; - możliwość korzystania z doświadczeń innych regionów transformujących sektor węglowy – wymiana doświadczeń w ramach Platformy regionów górniczych w procesie transformacji (Coal Regions in Transition Platform (CRiT)); - bliskość dużych rynków zbytu (Konin, Poznań, Kalisz, Łódź); 	<ul style="list-style-type: none"> - pogłębiająca się emigracja, szczególnie ludzi młodych w celach zarobkowych; - postępujące niekorzystne trendy demograficzne związane ze starzeniem się ludności; - ograniczenie inwestycji w infrastrukturę transportową zarządzaną na poziomie krajowym; - brak zintegrowanego podejścia terytorialnego pozwalającego na elastyczność w doborze instrumentów rozwojowych oraz dopasowania ich do potrzeb danego terytorium; - częsta zmiana prawodawstwa; - wydłużony czas trwania inwestycji infrastrukturalnych głównie w obszarze energetyki, co powoduje wydłużenie okresu zwrotu z danego działania (długo czeka się na rezultaty); - niekorzystne zmiany klimatyczne, ocieplenie, wzrastająca liczba klęsk naturalnych, problemy hydrologiczne; - narzucanie wizji transformacji przez władze centralne – przywiezienie planu sprawiedliwej transformacji „w teczce”; - konieczność mobilizacji środków własnych samorządów w ramach realizacji projektów finansowanych z funduszy unijnych; - tendencje do zmiany w ramach nowego budżetu UE instrumentów bezwrotnych (dotacje) na zwrotne (pożyczki); - niekorzystny wpływ decyzji władz centralnych na sytuację finansową samorządów (pogłębiające się dysproporcje między zadaniami zlecanymi JST a ich finansowaniem z budżetu państwa);
--	--

V. Wytyczne dla planu transformacji.

W oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne, uczestnicy poszczególnych grup roboczych wskazali wstępne cele transformacji oraz określili pożądane kierunki działań.

Cele transformacji

Cele transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej, a także cel szczegółowy realizowany przez FST (określony w rozporządzeniu ogólnym na lata 2021-2027), jakim jest umożliwienie regionom i ludziom łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie, osiągnąć powinny być zdaniem uczestników konsultacji społecznych poprzez:

- **dywersyfikację struktury gospodarczej regionu** – celem fundamentalnym transformacji energetycznej powinno być z jednej strony przestawienie gospodarki na nowoczesne i zielone

- technologie, zwłaszcza w obszarze energetyki, której infrastruktura stanowi niepodważalnie silną stronę regionu. Z drugiej strony gospodarka regionu, aktualnie jednoznacznie kojarzona z sektorem wydobywczym i energetyką konwencjonalną, powinna szukać szans w obszarze przemysłu wytwórczego np. motoryzacyjnego, sektorze nowoczesnych usług oraz rolnictwie;
- **poprawę atrakcyjności regionu** – z jednej strony Wielkopolska Wschodnia powinna być regionem, w którym jego mieszkańcy na wszystkich poziomach wykształcenia znajdują zatrudnienie, a szczególnie wysoko wykwalifikowani pracownicy w sektorach o wysokiej wartości dodanej. W ten sposób negatywny trend migracji i demograficzny (depopulacja) mają szansę zostać odwrócone, szczególnie w populacji młodych. Z drugiej strony celem transformacji powinno być również poprawienie atrakcyjności regionu jako obszaru turystycznego stwarzającego szanse na aktywne spędzanie wolnego czasu dla turystów zarówno krajowych i zagranicznych;
 - **osiągnięcie neutralności klimatycznej** – podstawowym celem transformacji powinno być zaprojektowanie i wdrożenie działań, których efektem będzie redukcja emisji gazów cieplarnianych i poprawa jakości powietrza, rozwój i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ograniczenie zapotrzebowania na energię i zwiększenie efektywności energetycznej;
 - **współlistnienie gospodarki i czystego środowiska** – dywersyfikacja struktury gospodarczej regionu i przestawienie jej na nowoczesne rozwiązania w postaci zielonej energetyki, gospodarki o obiegu zamkniętym lub innych technologii przyjaznych środowisku, powinna przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego;
 - **skomunikowanie regionu** – celem transformacji powinna być również modernizacja i rozbudowa wysokiej jakości transportu drogowego i kolejowego oraz szybkiej i stabilnej infrastruktury szerokopasmowej (ITC). Poprawa ograniczonej wewnętrznej dostępności do infrastruktury kolejowej, powinna zostać potraktowana jako priorytet w ramach transformacji. Jednocześnie celem transformacji powinna być poprawa oferty przewozowej zbiorowego transportu samochodowego oraz wzrost stopnia integracji różnych rodzajów transportu w regionie;

Powyższe wskazania, często zachodzące na siebie, można przedstawić syntetycznie w postaci następujących celów transformacyjnych:

- **Cel 1** nowoczesna i innowacyjna gospodarka
- **Cel 2** skomunikowanie regionu
- **Cel 3** neutralność klimatyczna
- **Cel 4** jakość życia mieszkańców

Priorytetowe kierunki działań

W odniesieniu do stawianych przed transformacją celów oraz w oparciu o wnioski płynące z prac poszczególnych grup roboczych w ramach konsultacji społecznych, można wskazać następujące priorytetowe kierunki działań:

Cel 1 – nowoczesna i innowacyjna gospodarka.

Priorytetowe kierunki działań:

- 1.1. Wsparcie rozwoju prac badawczo-rozwojowych technologii i innowacji, w szczególności w ramach Inteligentnych Specjalizacji
- 1.2. Wsparcie tworzenia nowych trwałych miejsc pracy.
- 1.3. Wsparcie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.
- 1.4. Wspieranie rozwoju energetyki rozproszonej oraz gospodarki o obiegu zamkniętym.
- 1.5. Wsparcie rozwoju sektora turystycznego.
- 1.6. Rozwój potencjału IOB i profesjonalizacja ich działalności oraz rozwój sieci współpracy i wymiany wiedzy.
- 1.7. Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz promocja regionu.
- 1.8. Wzmocnienie współpracy poszczególnych JST w ramach pozyskiwania inwestorów.

Cel 2 – skomunikowanie regionu.

Priorytetowe kierunki działań:

- 2.1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej.
- 2.2. Poprawa (rozbudowa) ograniczonej wewnętrznej dostępność do infrastruktury kolejowej.
- 2.3. Budowa nowoczesnej infrastruktury intermodalnej (logistyka).
- 2.4. Rozwój elektromobilności.
- 2.5. Rozwój zeroemisyjnego transportu publicznego.
- 2.6. Rozbudowa nowoczesnej i stabilnej infrastruktury szerokopasmowej (ITC).

Cel 3 – neutralność klimatyczna.

Priorytetowe kierunki działań:

- 3.1. Rekultywacja terenów przemysłowych i pogórnich.
- 3.2. Odbudowa stosunków wodnych (hydrologicznych).
- 3.3. Zwiększenie powierzchni terenów zielonych.
- 3.4. Rozwój odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej.
- 3.5. Rozwój inteligentnych sieci energetycznych na potrzeby OZE.
- 3.6. Rozbudowa systemów dystrybucji, przesyłu oraz magazynowania energii.
- 3.7. Rozwój technologii wodorowych.
- 3.8. Rozwój energooszczędnego nowoczesnego przetwórstwa przemysłowego.
- 3.9. Poprawa efektywności energetycznej w przemyśle, budownictwie i ciepłownictwie
- 3.10. Rozwój nowoczesnego sektora biogospodarki.

Cel 4 – jakość życia mieszkańców.

Priorytetowe kierunki działań:

- 4.1. Podnoszenie jakości kształcenia zawodowego i dualnego dopasowanego do potrzeb rynku pracy oraz specjalizacji gospodarczych regionu.

- 4.2. Rozwój i promocja nowych kierunków kształcenia w kierunku nowoczesnych technologii.
- 4.3. Aktywizacja zawodowa grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją.
- 4.4. Wzmacnianie adaptacyjności przedsiębiorców i pracowników do zmian.
- 4.5. Rozwój infrastruktury kulturalnej.
- 4.6. Rozwój aktywności sportowych, rekreacyjnych oraz innych możliwości spędzania wolnego czasu w regionie.
- 4.7. Rozwój jakości usług publicznych dla mieszkańców.

Powyższą listę celów oraz poszczególnych priorytetowych działań należy traktować jako wstępną i otwartą propozycję do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji jak i do długoterminowej strategii regionu.

Propozycje szczegółowych działań służących realizacji celów transformacji.

W trakcie prac poszczególnych grup roboczych ich uczestnicy zostali poproszeni o zgłoszone wstępnych propozycji **fiszek projektowych**. Celem naboru i analizy fiszek projektowych nie był wybór konkretnych projektów do dofinansowania a jedynie identyfikacja oczekiwań i potrzeb występujących w regionie Wielkopolski Wschodniej oraz zaprogramowanie odpowiednich kierunków interwencji publicznej. Zgłaszane propozycje miały charakter informacyjny i posłużą jako materiał pomocniczy przy programowaniu FST oraz podczas tworzenia Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla regionu Wielkopolski Wschodniej.

Należy podkreślić, że w chwili obecnej nie zostało jeszcze ostatecznie określone, jakie kierunki wsparcia będą dedykowane w ramach FST, na jakim szczeblu administracyjnym zarządzany będzie Fundusz, a także jaki będzie poziom alokacji i dofinansowania.

Wg stanu na 15 października br. zgłoszonych zostało 104 fiszki . Ta liczba pokazuje jak dużo pomysłów i projektów mieli uczestnicy konsultacji społecznych na to, aby w różnych obszarach i różnych formach rozwijać region Wielkopolski Wschodniej i przyczynić się do zmian transformacyjnych.

Wybrane fiszki projektowe dotyczyły podnoszenia kompetencji i kwalifikacji osób z sektora paliwowo-energetycznego zagrożonych utratą pracy, zielonego wsparcia finansowego dla firm oraz sektora publiczno-prywatnego, budowy farm fotowoltaicznych na rekultywowanych terenach, przebudowy kotła węglowego na kocioł do wyłącznego spalania biomasy, budowy magazynu ciepła dla potrzeb ogrzewania Miasta Konina, budowy infrastruktury do wytwarzania, magazynowania oraz dystrybucji wodoru oraz produkcji paneli fotowoltaicznych i montażu instalacji fotowoltaicznych. Spora ich część dotyczyła projektów infrastrukturalnych w obszarze transportu drogowego oraz kolejowego. Często wskazywane były również projekty skierowane na regenerację, dekontaminację i renaturalizację terenów przemysłowych i pogórnich. Należy nadmienić, że część ze zgłoszonych projektów jest już w trakcie realizacji, a realizacja niektórych z nich rozpocznie się w najbliższym czasie.

Zestawienie nadesłanych fiszek prezentuje poniższa tabela.

L.p.	Tytuł projektu	Podmiot zgłaszający
1	Budowa Stacji elektroenergetycznej RS/GPZ Anielewo	Energa Invest
2	Budowa Stacji elektroenergetycznej GPZ Sompolno	Energa Invest
3	Budowa Stacji elektroenergetycznej RS/GPZ Ignacewo	Energa Invest

4	Przebudowa Linii 110 kV Konin Południe – Rychwał – Stawiszyn – Kalisz Północ	Energa Invest
5	Przebudowa Linii 110 kV SE Konin – Ślesin - Ignacewo (nowy) – Sompolno (nowy) (linia dwutorowa)	Energa Invest
6	Przebudowa Linii 110 kV SE Adamów – Poddębice	Energa Invest
7	Przebudowa Linii 110 kV Adamów – Żuki – Ceków (dalej w kierunku Kalisz Piwonice)	Energa Invest
8	Przebudowa Linii 110 kV Janiszew – Kraski	Energa Invest
9	Przebudowa Linii 110 kV Pątnów – Kleczew – Witkowo	Energa Invest
10	Przebudowa Linii 110 kV Pątnów – Józwin - Kleczew	Energa Invest
11	Budowa Farma fotowoltaiczna o mocy ok. 1 MW na terenach pokopalnianych w gminie Przykona	Energa Invest
12	Budowa Farma fotowoltaiczna o mocy ok. 20 MW na terenach pokopalnianych w gminie Przykona	Energa Invest
13	Budowa Farma fotowoltaiczna o mocy ok. 100 MW na terenach pokopalnianych w gminie Przykona	Energa Invest
14	Budowa Farma wiatrowa o mocy ok. 7 MW na terenach pokopalnianych w gminie Przykona	Energa Invest
15	Budowa Linia 110 kV do stacji GPZ Żuki wraz ze stacją GPO 110 kV/SN umożliwiające wyprowadzenie mocy ze źródeł OZE o mocy ok. 107 MW	Energa Invest
16	Energia z natury – pompa ciepła wraz z systemem fotowoltaicznym na obiektach użyteczności publicznej w Gminie Babiak	Gmina Babiak
17	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Babiak – etap VII	Gmina Babiak
18	re/KULTYWATOR Centrum Nauki ENERGIA BRUDZEW oraz Park Odkryć	Gmina Brudzew
19	OLIMPIADA MOŻLIWOŚCI – uzbrojenie terenów inwestycyjnych	Gmina Brudzew
20	OZE dla mieszkańców i przedsiębiorców z gminy Brudzew	Gmina Brudzew
21	Budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Brudzew
22	BRUDZEW – środowisko przyjazne biznesowi – projekt promocyjny	Gmina Brudzew
23	Modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków w Brudzewie	Gmina Brudzew
24	Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej wraz z transportem ścieków z terenu Gminy Brudzew na oczyszczalnię ścieków w Turku	Gmina Brudzew
25	Kompleksowe uzbrojenie terenów mieszkaniowych KOLNICA	Gmina Brudzew
26	Transformacja energetyczna Wielkopolski Wschodniej - budowa farmy fotowoltaicznej Brudzyń.	Gmina Brudzew
27	Rekultywacja terenów pokopalnianych	Gmina Brudzew

28	Wykonanie i realizacja całościowego bilansu gospodarowania wodą na terenie przekształconym przez działalność PAK	Gmina Brudzew
29	OZE, termomodernizacje oraz ekologiczne źródła grzewcze dla os. fizycznych, Przedsiębiorców oraz Samorządów	Gmina Brudzew
30	Budowa powiatowej kompostowni / instalacji zagospodarowania (frakcja bio + osady ściekowe)	Gmina Brudzew
31	Rozbudowa Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów (spalarni) w Koninie	Gmina Brudzew
32	Promocja gospodarcza – Biznes Klub	Gmina Brudzew
33	Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Gmina Brudzew
34	Poprawa dostępności gmin pogórnich : - kolej Konin – Turek - Łódź - most/ przeprawa promowa na rz. Warcie - ścieżki rowerowe - zjazdy z dróg wojewódzkich na działki inwestycyjne	Gmina Brudzew
35	Modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych	Gmina Brudzew
36	Budowa instalacji zajmującej się recyklingiem paneli fotowolt.	Gmina Brudzew
37	Rozwój budownictwa mieszkaniowego	Gmina Brudzew
38	Ład planistyczny - mpzp (zmiana, nowe) - odrolnienie gruntów (zmiana klasoużytków) - aktualizacja map glebowych (gleby organiczne)	Gmina Brudzew
39	Budowa, rozbudowa oraz przebudowa instalacji służących do wytwarzania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, (wraz z ewentualnym podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej) z wykorzystaniem energii wiatrowej, słonecznej, biomasy, biogazu, energii wodnej	Gmina Dobra
40	Przebudowa drogi krajowej nr 83 – obwodnica dla miasta Dobra z ewentualnym uwzględnieniem oddziaływania na planowane zagospodarowanie terenów Gminy Dobra pod aktywizację gospodarczą	Gmina Dobra
41	Zagospodarowanie przestrzeni Zbiornika Jeziorsko z uwzględnieniem funkcji rekreacyjnych, turystycznych i sportowych oraz aktywizacji gospodarczej na terenie Gminy Dobra	Gmina Dobra
42	Wymiana źródeł ciepła zasilanych paliwami stałymi na nowe źródła ciepła o zmniejszonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery w ramach ograniczania niskiej emisji na terenie Gminy Dobra	Gmina Dobra
43	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej	Gmina Dobra

44	Chrońmy przyrodę i nasze zdrowie – Racjonalna gospodarka odpadami	Gmina Dobra
45	Wsparcie szkół w gminie Dobra w kształtowaniu kompetencji kluczowych	Gmina Dobra
46	Zróbmy to razem - aktywizacja społeczno- zawodowa osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Dobra	Gmina Dobra
47	Aktywizacja osób starszych celem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Gmina Dobra
48	Zwiększenie aktywności oraz integracji lokalnej społeczności	Gmina Dobra
49	Wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw z terenu Gminy Dobra	Gmina Dobra
50	Przebudowa wybranych ulic miejskich wraz z koncepcją budowy łącznika pieszo-rowerowego (Plac Wojska Polskiego z ul. Parkową) oraz ul. Dekerta z ul. Narutowicza – połączenie dwóch parków)	Gmina Dobra
51	Rewitalizacja wybranych obszarów przestrzeni miejsko-wiejskiej w zaniedbanych częściach obszaru (budynki starego młyna, gorzelni, rozlewni wód, zabudowy komunalnej "Koszary". Renowacja centralnych przestrzeni (Plac Wojska Polskiego, targowisko „zielony rynek”, Plac Mały Rynek)	Gmina Dobra
52	Nadanie nowych funkcji nieczynnym budynkom komunalnym (np. kotłownia na osiedlu wiatraki na potrzeby powierzchni usługowych, świetlica środowiskowa w miejscu obecnego starego przedszkola, pozyskanie lokali na mieszkania komunalne)	Gmina Dobra
53	Budowa Dziennego Domu Seniora w Tokarach Pierwszych	Gmina Kawęczyn
54	Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę pieców.	Gmina Kawęczyn
55	Rozwój zrównoważonej energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Kawęczyn
56	Budowa i modernizacja dróg oraz chodników/ ścieżek rowerowych na terenie Gminy Kawęczyn	Gmina Kawęczyn
57	Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na terenie gminy Kawęczyn poprzez kompleksowa termomodernizacje budynków użyteczności publicznej.	Gmina Kawęczyn
58	Przygotowanie, uzbrojenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy Kawęczyn	Gmina Kawęczyn
59	Inwentaryzacja i odtworzenie rowów melioracyjnych zniszczonych wskutek działalności kopalni odkrywkowej	Gmina Kramsk
60	Rozwój agroturystyki na terenie gminy Krzymów	Gmina Krzymów
61	Budowa i modernizacja dróg, ścieżek rowerowych na terenie Gminy Krzymów.	Gmina Krzymów

62	Budowa sieci gazowej na terenie Gminy Krzymów.	Gmina Krzymów
63	TRANSFORMACJA ENERGETYCZNA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ - BUDOWA INSTALACJI FOTOWOLTAICZNYCH NA BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W GMINIE MALANÓW	Gmina Malanów
64	Modernizacja Drogi Powiatowej Powiercie Kolonia – Mniewo Nr 3403P. Granica Powiatu Województwa z Gminą Grabów i połączenie z drogą nr 263. Rozbudowa/ modernizacja wiaduktu drogowego nad linią kolejową w miejscowości Adamin	Gmina Olszówka
65	Zagospodarowanie wyrobiska po eksploatacji węgla brunatnego o/ Lubstów	gmina Sompolno
66	Zagospodarowanie terenu zdegradowanego po stacji wąskotorowej PKP w m. Sompolno	gmina Sompolno
67	Zastosowanie instalacji fotowoltaicznych na obiektach mieszkalnych, usługowych i użyteczności publicznej w Gminie Stare Miasto	Gmina Stare Miasto
68	Zwiększenia mobilności mieszkańców przez budowę infrastruktury niskoemisyjnego systemu transportu indywidualnego	Gmina Stare Miasto
69	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Stare Miasto	Gmina Stare Miasto
70	Wdrożenie bazującej na hydrotermalnej karbonizacji (HTC) technologii pozwalającej oczyszczalniom ścieków na odzyskanie przydatnego dla rolnictwa fosforu i azotu oraz jednoczesną produkcję biowęgla z mokrych osadów ściekowych do późniejszego zastosowania w układach kogeneracyjnych	InnoEnergy
71	Nowy przebieg drogi krajowej Nr 25 w granicach miasta Konina na odcinku od ul. Poznańskiej do ul. Przemysłowej	Miasto Konin
72	Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie Oczyszczalni Ścieków Lewy Brzeg	Miasto Konin
73	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne wraz ze zdalnym systemem sterowania na terenie miasta Konina	Miasto Konin
74	Zagospodarowanie źródeł geotermalnych (wykonanie otworu zatłaczającego, sieci ciepłowniczej, budowa ciepłowni)	Miasto Turek
75	Poprawa efektywności energetycznej obiektów w mieście Turek poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Miasto Turek
76	Kompleksowa rewitalizacja centralnych przestrzeni miasta Turku – Plac Wojska Polskiego, Plac Sienkiewicza	Miasto Turek
77	Modernizacja kompleksu sportowo – rekreacyjnego z wykorzystaniem wód geotermalnych	Miasto Turek
78	Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych i pod mieszkalnictwo - budowa drogi zbiorczej Z3	Miasto Turek

79	Modernizacja i rozbudowa sieci ciepłowniczych na terenie miasta Turek	Miasto Turek
80	Budowa długookresowego magazynu energii elektrycznej w regionie powęglowym – Wielkopolsce Wschodniej	Neo Energy Sp. z o. o.
81	Budowa elektrowni fotowoltaicznych w regionie powęglowym – Wielkopolsce Wschodniej	Neo Energy Sp. z o. o.
82	„Promujmy pracę”	Powiat Koniński
83	Zmiana generacji wykorzystania paliw ze źródeł kopalnych na OZE w systemie rozproszonym na terenach oddziaływań kopalni wschodniej Wielkopolski.	Powiat Słupecki
84	Odtwarzanie zasobów wodnych subregionu z wykorzystaniem istniejącej pojemności retencyjnej	Rozwój na Tak odkrywki na Nie
85	ochowanie i zwiększanie spadającej bioróżnorodności subregionu poprzez poprawę stosunków wodnych na obszarach szczególnie wrażliwych, szczególnie w granicach i w sąsiedztwie obszarów Natura 2000 i korytarzy ekologicznych. Podprojekt: naturalna retencja w ekosystemach torfowiskowych i mokradłowych (renaturyzacja / restytucja / odtwarzanie torfowisk na miejscach torfowisk zdegradowanych i / lub gruntów pokopalnianych)	Rozwój na Tak odkrywki na Nie
86	Linia autobusu szynowego	SnSS, WOES.
87	Bilansowanie retencjonowania wody w zlewniach będących w zasięgu oddziaływań terenów kopalnianych wschodniej Wielkopolski.	Starostwo Powiatowe w Słupcy
88	Zmiana generacji wykorzystania paliw ze źródeł kopalnych na OZE w systemie rozproszonym na terenach oddziaływań kopalni wschodniej Wielkopolski	Starostwo Powiatowe w Słupcy
89	PROGRAM SPOŁECZNY „FOTOWOLTAIKA+ / 2020-2025”	STOWARZYSZENIE NA RZECZ SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH – OŚRODEK WSPIERANIA EKONOMIII SPOŁECZNEJ
90	Budowa instalacji wytwarzania gazów energetycznych oraz produkcji energii elektrycznej i ciepłej w technologii gazyfikacji biomasy i odpadów drewnopochodnych	Syngaz
91	Projekt budowy elektrowni wiatrowych w województwie wielkopolskim (w ramach Programu budowy farm wiatrowych o łącznej mocy ok. 720 MW)	TAURON Polska Energia lub inna spółka Grupy TAURON
92	Projekt budowy instalacji fotowoltaicznych w województwie wielkopolskim (w ramach Programu budowy źródeł fotowoltaicznych w Grupie TAURON o łącznej mocy ok. 570 MW)	TAURON Polska Energia lub inna spółka Grupy TAURON
93	Modernizacja infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	Urząd Miejski w Koninie

94	Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej przez wdrożenie systemu typu LIMS (Laboratory Information Management System). Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej w laboratorium weterynaryjnym	VET-LAB Brudzew dr Piotr Kwieciński
95	OGRODY PRZYSZŁOŚCI – MAŁE GOSPODARSTWA UTWORZONE W RAMACH SPÓŁDZIELCZOŚCI SOCJALNEJ NA TERENACH PO KOPALNIANYCH.	Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej w Poznaniu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.
96	Regionalne centrum szkolenia i rozwoju zawodowego jako wsparcia dla rynku pracy.	Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich
97	Centrum rozwoju i transferu nowych technologii. Przemysł 4.0 w Wielkopolsce Wschodniej.	Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich
98	Nowoczesne Budownictwo Energooszczędne – Platforma Edukacyjna (Program kształcenia młodzieży szkoły średniej w zakresie budownictwa ekologicznego i energooszczędnego jako alternatywa dla budownictwa tradycyjnego).	Zespół Szkół Budownictwa i Kształcenia Zawodowego w Koninie.
99	Budowa fabryki i uruchomienie produkcji autobusów z napędem wodorowym	ZE PAK S.A.
100	Budowa centrum logistyki intermodalnej z budową magazynów przy wykorzystaniu infrastruktury kolejowej należącej do ZE PAK SA	ZE PAK S.A.
101	Działania na rzecz rozwoju turystyki i ożywienia społeczno-gospodarczego na terenach Wielkopolski wschodniej objętych programem: Platforma Powęglowa	Nie wskazano
102	Hub Intermodalny Wschód Zachód – Północ Południe	Nie wskazano
103	INICJATYWA POD NAZWĄ SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA „KAFELEK”	Nie wskazano
104	Budowa Parku Przemysłowo-Technologicznego Aglomeracji Konińskiej	Nie wskazano

Część z nadesłanych propozycji fiszek projektowych nie wpisywała się w wymogi art. 4 ust. 2 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Nie oznacza to jednak iż nie będzie można ich sfinansować w przyszłości z innych funduszy jako projekty uzupełniające działania podejmowane w ramach sprawiedliwej transformacji.

Zaznaczyć należy, że podczas opracowania niniejszego podsumowania nadal istniała możliwość zgłaszania propozycji projektów, a więc lista projektów może się zwiększyć. Pełne zestawienie nadesłanych fiszek projektowych, z uwagi na ich bardzo wstępny charakter jest dostępne na dysku sieciowym udostępnionym przez Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. jedynie dla uczestników grup roboczych. Dopiero po ich ostatecznym sfinalizowaniu zostaną udostępnione opinii publicznej.

VI. Kluczowe podmioty i ich rola w procesie transformacji.

W zgodnej opinii wszystkich uczestników konsultacji społecznych w proces planowania sprawiedliwej transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej powinni być zaangażowani wszyscy interesariusze tj.: władze samorządowe wszystkich szczebli, instytucje publiczne, w tym uczelnie wyższe i środowisko naukowo-badawcze, instytucje B+R, instytucje otoczenia biznesu, przedsiębiorcy, organizacje społeczne, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na rzecz klimatu, mieszkańcy i społeczności lokalne.

Zaangażowanie w proces projektowania i wdrażania planów transformacyjnych poszczególnych interesariuszy pozwala stworzyć jasny system przepływu informacji oraz wniosków z realizacji poszczególnych działań czy projektów. Pełna partycypacja powinna przełożyć się na podejmowanie odpowiednich decyzji przez instytucje publiczne działające niezależnie od siebie w różnych obszarach. Szerokie zastosowanie zasady partnerstwa na etapie zarówno planowania jak i wdrażania Planu daje gwarancję uczynienia partnerstwa procesem dynamicznym, a dzięki temu ułatwiającym dialog przy podejmowaniu decyzji.

Zaangażowanie kluczowych partnerów z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego powinno odbywać się w następującym systemie instytucjonalnym:

- 1) koordynacja sporządzenia planu transformacji na poziomie krajowym – zespół przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej,
- 2) koordynacja sporządzenia planu transformacji na poziomie regionalnym - Pełnomocnik Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej przy udziale ARR S.A. w Koninie i UMWW,
- 3) koordynacja wdrażania planu transformacji na poziomie krajowym – zespół przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej ds. transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej,
- 4) koordynacja wdrażania planu transformacji na poziomie regionalnym – zespół przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego,
- 5) wsparcie procesu planowania i wdrażania planu transformacji – platforma skupiająca interesariuszy oraz eksperci zewnętrzni.

W zaproponowanym systemie instytucjonalnym, istotną rolę pełni Samorząd Województwa Wielkopolskiego, jako podstawowy podmiot kreujący polityką regionalną. Dodatkowo zaprojektowano instrument dialogu w postaci platformy interesariuszy. Zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 kluczową rolę w polityce regionalnej, obok ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, odgrywa samorząd województwa, który pełni podstawową rolę w procesie programowania rozwoju, zarządzania nim i realizacji działań rozwojowych na poziomie regionalnym. Samorząd Województwa powinien więc pełnić na etapie wdrażania Planu funkcję podmiotu zarządzającego procesami transformacji regionu, zarówno w sferze bezpośrednich kompetencji, a także jako inicjator działań innych podmiotów zaangażowanych w osiąganie określonych celów, przedsięwzięć czy projektów. W tym celu zaplanowane powinno być powołanie organu koordynującego wdrażanie planu, tj. specjalnego zespołu przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego, składającego się z przedstawicieli co najmniej:

- 1) Marszałka Województwa Wielkopolskiego,
- 2) Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej;

- 3) Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej,
- 4) Wojewody Wielkopolskiego,
- 5) Przedstawicieli Departamentu Polityki Regionalnej oraz Departamentu Wdrażania Programu Regionalnego UMWW,
- 6) platformy skupiającej interesariuszy z regionu Wielkopolski Wschodniej,
- 7) ekspertów zewnętrznych zapraszanych do zespołu na wniosek pozostałych jego członków.

Zadania specjalnego zespołu przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego powinny obejmować przede wszystkim:

- 1) koordynację realizacji planu transformacji związaną z oceną postępów jej realizacji, w tym podejmowanie działań służących efektywnej realizacji celów, kierunków interwencji i projektów w nim określonych,
- 2) koordynację działań podmiotów włączonych w realizację planu transformacji, w tym koordynację nad sprawną realizacją projektów określonych w dokumencie,
- 3) omawianie i przyjmowanie planów działań przez zespół działający przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej,
- 4) wypracowywanie rekomendacji odnośnie modyfikacji dostępnych instrumentów realizacji planu,
- 5) bieżący monitoring realizacji planu transformacji, a także przyjmowanie sprawozdań z poszczególnych etapów jego realizacji,
- 6) zlecenie ewaluacji, analiz i raportów dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej,
- 7) rozpatrywanie wniosków oraz stanowisk platformy interesariuszy, podejmowanie na tej podstawie ewentualnych działań czy formułowanie rekomendacji przede wszystkim dla zespołu przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego.

W realizacji planu transformacji istotny będzie udział strony rządowej oraz zarządzanych przez nią różnych instrumentów, które należy skoordynować w zakresie prowadzonych działań transformacyjnych. W związku z powyższym powinien zostać powołany specjalny zespół funkcjonujący na poziomie krajowym – zespół przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej ds. transformacji Wielkopolski Wschodniej, w którego skład powinni wchodzić przedstawiciele:

- 1) właściwych ministerstw,
- 2) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 3) Marszałka Województwa Wielkopolskiego,
- 4) Wojewody Wielkopolskiego ,
- 5) Narodowego Centrum Badań i Rozwoju,
- 6) Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Poznaniu,
- 7) Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej.

Zadania specjalnego zespołu przy MFIPR obejmować powinny koordynację działań instytucji rządowych włączonych w realizację Planu, w tym nadzór nad sprawną realizacją projektów będących w gestii strony krajowej.

Na podstawie dotychczasowych konsultacji społecznych należy uznać znaczącą rolę przedstawicieli poszczególnych interesariuszy (grupy robocze) jako platformy wymiany informacji. W toku dalszych prac nad planem transformacji powinna pełnić ona funkcje związane z monitorowaniem realizacji poszczególnych założeń planu. W skład platformy interesariuszy powinni wejść przedstawiciele wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej, partnerów społeczno-gospodarczych, przedstawiciele organizacji pozarządowych, uczelni, organizacji młodzieżowych oraz ekspertów zewnętrznych. Zadaniem przedstawicieli interesariuszy, będzie stymulowanie dyskusji dotyczącej celów, kierunków, projektów strategicznych i efektów polityki transformacyjnej w regionie oraz ich ocena, a także promowanie inicjatyw mających na celu transformację regionu.

Kluczową rolę w procesie sprawiedliwej transformacji pełnić powinien Pełnomocnik Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej. Pełnomocnik ten powołany został na mocy uchwały nr 391/2019 Zarządu Województwa z 26 lutego 2019 r. do koordynacji działań.

Zakres pełnomocnictwa Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej obejmuje w szczególności:

- 1) inicjowanie w imieniu Województwa Wielkopolskiego działań służących restrukturyzacji obszarów Wielkopolski Wschodniej objętych wydobywaniem węgla brunatnego,
- 2) negocjowanie w imieniu Województwa Wielkopolskiego porozumień i listów intencyjnych dotyczących restrukturyzacji obszaru Wielkopolski Wschodniej,
- 3) reprezentowanie Województwa Wielkopolskiego przed organami administracji rządowej i samorządowej, organami Unii Europejskiej, krajowymi, zagranicznymi międzynarodowymi organizacjami, w tym stowarzyszeniami i fundacjami w sprawach związanych z restrukturyzacją obszarów pogórnicych zagrożonych wykluczeniem gospodarczym, społecznym i kulturowym, w tym obszarze Wielkopolski Wschodniej,
- 4) reprezentowanie Województwa Wielkopolskiego na konferencjach, sympozjach, warsztatach oraz innego rodzaju spotkaniach dotyczących transformacji gospodarki opartej na węglu w>gospodarkę opartą na nowoczesnych nieemisyjnych technologiach energetycznych,
- 5) koordynowanie w imieniu Województwa Wielkopolskiego działań podejmowanych celem pozyskania środków na restrukturyzację obszaru Wielkopolski Wschodniej,

Uzupełnieniem systemu zarządzania i wdrażania Planu może być udział w postaci doradców m. in. utworzonej w maju 2019 r. Wielkopolskiej Platformy Wodorowej, której celem jest inicjowanie działań na rzecz budowy potencjału gospodarczego pozwalającego na uzyskanie statusu wiodącego w obszarze gospodarki związanej z zastosowaniem technologii wodorowych czy Wielkopolskiej Rady Trzydziestu działającej przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego zajmującej się problematyką związaną z innowacyjnym rozwojem Wielkopolski, uwzględniając zarówno założenia strategiczne, potencjał naukowo-badawczy, jak i aktualne wydarzenia mogące mieć wpływ na konkurencyjny rozwój Wielkopolski.

Innym miejscem dialogu na rzecz rozwoju i przemian regionu Wielkopolski Wschodniej może być Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego w Poznaniu, działająca na mocy Ustawy z 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego. Rada pełni rolę forum dialogu społecznego, prowadzonego w celu godzenia interesów pracowników i pracodawców oraz dobra publicznego na poziomie województwa. W skład Rady wchodzi przedstawiciele najważniejszych, z punktu widzenia procesów rozwojowych, podmiotów publicznych i niepublicznych tj. strony rządowej, samorządowej i organizacji zrzeszających pracodawców i pracowników.

VII. Spójność planu transformacji z dokumentami strategicznymi.

Działania podejmowane w ramach procesu sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej powinny przyczyniać się do realizacji poszczególnych dokumentów strategicznych na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym, obejmujących m.in.:

- 1) Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 zawierające ogólnounijne założenia i cele polityki na lata 2021-2030;
- 2) Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030;
- 3) Politykę energetyczną Polski do 2040 roku;
- 4) Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku;
- 5) Regionalną Strategię Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020;
- 6) Regionalny Plan Działań Transformacja gospodarcza subregionów w Wielkopolsce – kierunek wodór stworzony w ramach projektu INTERREG Relos3;
- 7) Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na Lata 2016-2023, Stowarzyszenie Wielkopolska Wschodnia;
- 8) Polityka Spójności UE.

Spójność na poziomie europejskim

Podstawowym dokumentem wyznaczającym kierunki działań dla państw członkowskich unii europejskiej są ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030¹⁴, które wyznaczają cele polegające na:

- 1) ograniczeniu o co najmniej 40 proc. emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.),
- 2) zwiększeniu do co najmniej 32 proc. udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii,
- 3) zwiększeniu o co najmniej 32,5 proc. efektywności energetycznej (w stosunku do poziomu z 1990 r.),

Należy jednak zauważyć, iż w pierwszej połowie września 2020 r. dwie komisje Parlamentu Europejskiego (PE) głosowały nad rezolucją w sprawie prawa klimatycznego. W wyniku tych głosowań widać, iż UE przyspiesza walkę ze zmianą klimatu i podwyższa cel redukcji emisji CO₂ w 2030 r. z 40% planowanych do przynajmniej 55%, a nawet 60%. To nowa unijna legislacja, która zapisuje cel neutralności klimatycznej na 2050 r. i ma też ustalić cele pośrednie na lata 2030, 2035, 2040 i 2045 r. Do tej pory UE miała prawnie obowiązujący cel redukcji emisji CO₂ o 40% w 2030 r.¹⁵. Ostateczny kształt ram polityki energetyczno-klimatycznej poznamy po głosowaniu plenarnym, zaplanowanym na październik 2020r., które będzie stanowiskiem PE w negocjacjach z unijną Radą (ministrami państw członkowskich). Plan transformacji dla regionu Wielkopolski Wschodniej (oczywiście nie tylko sam plan) powinien być w pierwszej kolejności spójny z tymi ramami, stanowiącymi punkt bazowy na ścieżce przeprowadzenia transformacji energetycznej w okresie najbliższych dwóch dekad.

Spójność na poziomie krajowym

¹⁴ M.in. ramy polityczne na okres 2020–2030 dotyczące klimatu i energii, COM(2014) 15

¹⁵ Komisja Europejska, [State of the Union: Commission raises climate ambition](#).

Na poziomie krajowym w odniesieniu do kwestii klimatycznych oraz energetycznych mamy w tej chwili dwa podstawowe dokumenty tj. Politykę Energetyczną Polski do 2040 roku (PEP2040), której opracowanie reguluje ustawa Prawo energetyczne oraz Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK), którego obowiązek przygotowania przez każde państwo członkowskie nakłada unijne rozporządzenie ws. zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu¹⁶. W przypadku obu dokumentów warto podkreślić, że o ile długoterminowe strategie rządowe obowiązują w większości państw unijnych, o tyle krajowe plany w ramach zarządzania unią energetyczną są nowym instrumentem. Jest to zatem działanie bezprecedensowe w ramach realizacji unijnej polityki energetycznej.

PEP2040 została oparta na 3 filarach:

- 1) sprawiedliwa transformacja,
- 2) zeroemisyjny system energetyczny,
- 3) dobra jakość powietrza.

Celem podstawowym polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. W ramach poszczególnych filarów, dokument ten formułuje **8 celów szczegółowych** oraz wskazuje dla każdego z nich projekty strategiczne. Z punktu widzenia terytorialnego planu transformacji w regionie Wielkopolski Wschodniej, jego działania powinny wpisywać się przede wszystkim w następujące cele PEP2040:

Cel szczegółowy 1 – optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych.

Cel ten stoi oczywiście w pewnej sprzeczności z założeniami unijnej polityki klimatycznej zakładając dalszą eksploatację paliw kopalnych, ale dostrzega on też konieczność przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji regionów węglowych. W tym zakresie oczywiście plan transformacji w regionie Wielkopolski Wschodniej jest spójny z założeniami PEP 2040.

Cel szczegółowy 2 – rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej.

Realizacja tego celu powinna wpisywać się w plany regionalne przede wszystkim w odniesieniu do rozbudowy (modernizacji) istniejącej infrastruktury przesyłowej pozwalającej na wyprowadzenie mocy z istniejących jak i nowych źródeł (OZE) oraz wdrożenie inteligentnych sieci elektroenergetycznych pozwalających integrować zachowania i działania wszystkich przyłączonych do nich podmiotów i użytkowników.

Cel szczegółowy 4 – rozwój rynków energii.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinien być przede wszystkim rozwój segmentu wodorowego (Wielkopolska Platforma Wodorowa) poprzez prace regulacyjne oraz dostosowanie systemów wsparcia dla działań inwestycyjnych, badawczo-rozwojowych oraz budowy regionalnego (jak i krajowego) zaplecza technologicznego. W długiej perspektywie, rozwój technologii wodorowych przy jednoczesnym rozwoju łańcucha wartości gospodarki wodorowej, wesprze wzrost udziału odnawialnych źródeł energii. Ważnym punktem odniesienia dla planów Wielkopolski Wschodniej powinien być również wskazany w tym celu PEP 2040 projekt strategiczny umożliwiający rozwój elektromobilności.

¹⁶ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. 2020.0.833)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu.

Cel szczegółowy 6 – rozwój odnawialnych źródeł energii.

Cel ten powinien być jednym z głównych punktów odniesienia dla działań na poziomie regionu Wielkopolski Wschodniej. Wzrost roli odnawialnych źródeł energii wynika z potrzeby niskoemisyjnej transformacji energetycznej poprzez dywersyfikację bilansu energetycznego i redukcję jego emisyjności, jak również z kontrybucji w ogólnounijnym 32% celu OZE w końcowym zużyciu energii brutto, ale także z globalnego trendu wykorzystania tej energii przy spadających kosztach technologicznych.

Cel szczegółowy 7 – rozwój ciepłownictwa i kogeneracji.

Rozwój ciepłownictwa systemowego z całą pewnością powinno znaleźć odzwierciedlenie w planach regionu. Już dziś zresztą podejmowane są w regionie, głównie w m. Konin, działania polegające na modernizacji i rozbudowie sieci ciepłowniczej oraz realizowany jest duży projekt wykorzystania energii geotermalnej na potrzeby ciepłownictwa przez MPEC Konin przy wsparciu NFOŚiGW.

Cel szczegółowy 8 – poprawa efektywności energetycznej.

Potencjał poprawy efektywności energetycznej tkwi w niemal całej gospodarce. Wiąże się także z wdrażaniem nowych technologii i wzrostem innowacyjności gospodarki, wpływając na jej atrakcyjność i konkurencyjność. Działania poprawiające efektywność energetyczną prowadzą do redukcji zużycia energii i ponoszonych kosztów energii. Nie ma wątpliwości że tego typu działania powinny znaleźć się w planie transformacji regionu. Oczywiście należy pamiętać, iż w przypadku tego celu Polska deklaruje 23% oszczędności energii pierwotnej w stosunku do prognoz z 2007 roku, podczas gdy ogólnounijny cel poprawy efektywności energetycznej na 2030 ro. wynosi 32,5%. W palnie regionalnym powinno się oczywiście dążyć do realizacji bardziej ambitnych celów.

Cel szczegółowy 3 – dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych oraz **cel szczegółowy 5 – wdrożenie energetyki jądrowej**, zostały celowo pominięte w niniejszym podsumowaniu. Zgodnie z art. 5 propozycji rozporządzenia ustanawiającego FST inwestycje w energetykę jądrową zostały wyłączone ze wsparcia funduszu. W przypadku inwestycji w infrastrukturę gazową sytuacja jest nieco bardziej skomplikowana. Na połowę października 2020 r. nie ma jednoznacznej decyzji czy inwestycje gazowe będą mogły być finansowane z FST. Dyskusja na ten temat toczy się cały czas w poszczególnych komisjach Parlamentu Europejskiego. I tak, Komisja Przemysłu, Badań Naukowych i Energii Parlamentu Europejskiego (ITRE) przyjęła rekomendację, która przewiduje, że gaz jest niezbędny dla sprawiedliwej transformacji regionów górniczych i powinien być finansowany z FST. *„W wielu krajach, w tym w Polsce, potrzebujemy gazu jako paliwa przejściowego, choćby w ciepłownictwie. Może on pomóc radykalnie obniżyć emisje CO², a przy tym znacznie zmniejszyć smog czy zjawisko ubóstwa energetycznego”* - podkreślił europoseł Jerzy Buzek (PO), który przygotował dokument przyjęty przez komisję ITRE. W związku z tym w regionach silnie uzależnionych od wydobycia i spalania węgla, węgla brunatnego, łupków naftowych lub torfu posłowie do PE proponują odstępstwo dla inwestycji związanych z gazem ziemnym. Niemniej jednak Komisja Rozwoju Regionalnego PE proponuje, by finansowanie inwestycji gazowych było możliwe jedynie w przypadku zgodności z przyjętą niedawno taksonomią dla zrównoważonych inwestycji. Ostatecznie kwestia finansowania projektów gazowych musi zostać wynegocjowana z państwami UE w trylogu (tj. przez KE, PE i Radę UE). Dopóki to nie nastąpi, należy przyjąć założenie że finansowanie inwestycji gazowe z FST nie jest możliwe.

Mówiąc o spójności planu sprawiedliwej transformacji z PEP2040 warto jednak podkreślić iż w aktualizacja tej polityki z września 2020 roku nareszcie dostrzega korzyści z transformacji energetycznej wskazując możliwość pojawienia się nowych 300 tys. miejsc pracy.

W odróżnieniu od PEP 2040 bazującej na krajowych uwarunkowaniach oraz założeniach unijnej polityki energetycznej, Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu (KPEiK), uwzględnia również unijną politykę

klimatyczną. Fakt ten oraz to, że jest on przygotowywany oraz wdrażany przy udziale instytucji unijnych sprawia, że plan ten jest silnie zakotwiczony w systemie zarządzania unijną polityką energetyczno-klimatyczną, co czyni go bardziej odpornym na próby wpisywania do niego kwestii stojących w sprzeczności z ramami tej polityki.

KPEiK prezentuje zintegrowane podejście do wdrażania pięciu wymiarów unii energetycznej, tj. obniżenia emisyjności, efektywności energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego, wewnętrznego rynku energii, badania naukowe, innowacje i konkurencyjność. KPEiK zakłada również konieczność ustalenia planu konkretnych działań radzenia sobie z ubóstwem energetycznym i ochroną odbiorców wrażliwych, co jest kluczowe w kontekście potrzeby uwolnienia cen energii dla gospodarstw domowych po 2021 roku.

Plan transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej również powinien przyczyniać się do osiągnięcia krajowych celów klimatyczno-energetycznych określonych na 2030 rok w KPEiK, tj. poprzez:

- 1) udział OZE w finalnym zużyciu energii określonego na poziomie 23%,
- 2) udział OZE w transporcie określonego na poziomie 14%,
- 3) redukcję emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS określonej na poziomie -7% w porównaniu do poziomu w roku 2005,
- 4) poprawę efektywności energetycznej ustalonej na poziomie 23% w odniesieniu do zużycia energii pierwotnej według prognozy PRIMES 2007, co odpowiada zużyciu energii pierwotnej na poziomie 91,3 Mtoe w roku 2030,
- 5) zmniejszenie udziału węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej do 56-60%.

Patrząc na cele stawiane w KPEiK widać, iż są one mniej ambitne niż unijne ramy polityki klimatyczno-energetycznej i przez to nie wnoszą realnego wkładu w osiągnięcie neutralności klimatycznej, której osiągnięcie jest wymagane w przypadku terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji. Z tego też względu wydaje się, iż spójność planu transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej z celem neutralności klimatycznej powinna mieć pierwszeństwo przed spójnością z Krajowym Planem na rzecz Energii i Klimatu.

Spójność na poziomie regionalnym.

Podstawowym dokumentem regionalnym, z którym powinien być spójny plan sprawiedliwej transformacji dla Wielkopolski Wschodniej jest bez wątpienia Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, w której region został wyznaczony jako Obszar Strategicznej Interwencji. Plan transformacji regionu powinien zatem zawierać ustalenia zawarte w Strategii nie tylko w zakresie jego przekształcenia w wymiarze energetycznym, ale także, albo przed wszystkim, w wymiarze transformacji społeczno-gospodarczej.

Zgodnie z założeniami Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego, celem transformacji jest bezpieczne i płynne przejście z gospodarki opartej na węglu do gospodarki nowoczesnej opartej na energii ze źródeł alternatywnych, w tym OZE, wodoru, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i poszanowaniem strony społecznej. W związku z powyższym transformacja powinna obejmować realizację działań i przedsięwzięć zakładających niskoemisyjność, poprawę jakości powietrza, dbałość o środowisko naturalne, renaturalizację obszarów pokopalnianych i ich rekultywację, a także rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich, odbudowę i zwiększenie zasobów wodnych. Ponadto

powinna dotyczyć działań o charakterze gospodarczym, w tym wspieranie pracowników odchodzących z sektora paliwowo-energetycznego oraz działań o charakterze infrastrukturalnym i społecznym.

Plan sprawiedliwej transformacji wnosić powinien zatem istotny wkład w realizację działań przewidzianych dla Wielkopolski Wschodniej w ramach celów strategicznych Strategii dla województwa wielkopolskiego, przede wszystkim w odniesieniu do:

Celu strategicznego 1 – wzrostu gospodarczego wielkopolski bazującego na wiedzy swoich mieszkańców.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinno być zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia oraz wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Celu strategicznego 2 – rozwoju społecznego wielkopolski opartego na zasobach materialnych i niematerialnych regionu.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinien być przede wszystkim rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu, zwłaszcza w obszarze rozwoju infrastruktury turystycznej.

Celu strategicznego 3 – rozwoju infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego wielkopolski.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinno być przede wszystkim zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej, poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski jak również poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa.

Celu strategicznego 4 – wzrostu skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinien być przede wszystkim wzmocnienie roli instrumentów programowych takich jak na przykład Regionalna Strategia Innowacji, która stanowi ważny czynnik aktywizacji regionalnej gospodarki.

W odniesieniu do zapisów Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego w czwartym celu strategicznym plan transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej powinien być również spójny z Regionalną Strategią Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020, w szczególności w zakresie priorytetowego traktowania regionalnych inteligentnych specjalizacji, takich jak:

- 1) biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów,
- 2) wnętrza przyszłości,
- 3) przemysł jutra,
- 4) wyspecjalizowane procesy logistyczne,
- 5) nowoczesne technologie medyczne,

co powinno przyczynić się do wzrostu ogólnego poziomu innowacyjności regionu Wielkopolski Wschodniej.

W planowaniu transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej powinny zostać również uwzględnione dwie inteligentne specjalizacje dedykowane specjalnie temu regionowi, tj. „Odnawialne Źródła Energii i nowoczesne technologie energetyczne” oraz „Turystyka”, wywodzące się z tradycji regionu oraz jego potencjału wewnętrznego. Pierwsza z ww. specjalizacji regionalnych będzie miała kluczowe znaczenie w zakresie transformacji energetycznej Wielkopolski Wschodniej. Dodatkowo wpisuje się ona

w Wielkopolski Regionalny Plan Działań pt. „Transformacja gospodarcza subregionów w Wielkopolsce – kierunek wodór”, który dotyczy złożonego i wieloletniego procesu transformacji gospodarczej na poziomie regionu w kierunku zrównoważonego rozwoju, w szczególności z wykorzystaniem technologii wodorowych oraz rozwoju całego łańcucha dostaw gospodarki wodorowej. Warto zaznaczyć iż działanie to wpisuje się w unijną strategię wodorową. Dwa wskazane powyżej obszary inteligentnych specjalizacji, które już dziś są mocną stroną gospodarki Wielkopolski Wschodniej, mogą w przyszłości stać się motorami napędowymi tego regionu.

Plan transformacji regionu Wielkopolski Wschodniej powinien również wpisywać się w cele Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia „Wielkopolska Wschodnia” na Lata 2016-2023, obejmujące głównie:

Cel ogólny 1 – rozwój małej przedsiębiorczości Wielkopolski Wschodniej.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinien być przede wszystkim tworzeniem miejsc pracy oraz pobudzaniem przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Cel ogólny 2 – poprawa jakości życia, aktywizacja ruchowa mieszkańców i wzmocnienie kapitału społecznego.

Głównym odniesieniem dla planu regionalnego w ramach tego celu powinien być przede wszystkim budowa, przebudowa, remont i modernizacja obiektów (terenów) turystyczno-rekreacyjnych oraz zagospodarowanie terenu na cele turystyczne/rekreacyjne.

Terytorialne plany sprawiedliwej transformacji dla regionu Wielkopolski Wschodniej, zgodnie z art. 7 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, należy aktualizować i ponownie przyjmować w razie potrzeby, zwłaszcza w przypadku aktualizacji krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu. W przypadku zmian w pozostałych dokumentach strategicznych nie ma takiego wymogu formalnego.

VIII. Zakończenie

Jeśli proces transformacji ma się udać i naprawdę pomóc ludziom w regionach górniczych przejść suchą nogą przez odchodzenie od węgla i budowanie nowych podstaw rozwoju, to wszyscy zainteresowani muszą go aktywnie współkształtować.

Konsultacje społeczne prowadzone w regionem Wielkopolski Wschodniej wydają się być modelowym przykładem wpisującym się w zasady określone w wytycznych dotyczących sprawiedliwej transformacji. Udowodniły one słuszność tezy mówiącej o konieczności prowadzenia znaczącego i prawidłowo funkcjonującego dialogu społecznego podczas całego procesu i na wszystkich szczeblach zarządzania procesem sprawiedliwej transformacji.

Dotychczasowe konsultacje oraz prace tematycznych grup roboczych, w które zaangażowani byli i nadal są wszyscy interesariusze z regionu, pozwoliły na opracowanie wytycznych dla TPST oraz przedstawienie propozycji kierunków działań uwzględniających lokalny kontekst uwarunkowań społecznych, gospodarczych czy kulturowych.

Zaangażowanie interesariuszy bardzo dobrze obrazuje ilość nadesłanych propozycji fiszek projektowych, których zakres był bardzo szeroki, od działań ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji osób z sektora paliwowo-energetycznego zagrożonych utratą pracy poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w nowoczesnej energetyce opartej na odnawialnych źródłach energii aż po rekultywację terenów pogórnich i tworzenie nowoczesnej i bezpiecznej przestrzeni do życia mieszkańców regionu.

Konsultacje społeczne prowadzone w Wielkopolsce Wschodniej są niepodważalną wartością i kapitałem na przyszłość. Prace grup roboczych nie zakończyły się. W momencie sporządzenia konspektu do terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji oraz strategii dla regionu Wielkopolski Wschodniej powrócą one do pracy. Dokonają analizy zaproponowanych rozwiązań i wniosą do tego planu, jeśli oczywiście będzie taka potrzeba swoje uwagi i propozycje. Dopiero w oparciu o wspólnie przepracowany materiał zostanie podjęta decyzja o przyjęciu konkretnych zapisów TPST.

Dzięki zdecydowanym i dynamicznym działaniom, Wielkopolska Wschodnia ma szansę stać się pierwszym regionem węglowym w Polsce, który odejdzie od węgla przed 2030 rokiem i wyznaczy nową strategię rozwoju regionu wskazując priorytetowe kierunki działań. Ich efektem będzie redukcja emisji gazów cieplarnianych i poprawa jakości powietrza, rozwój i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ograniczenie zapotrzebowania na energię i zwiększenie efektywności energetycznej.

Mimo wszystkich podejmowanych od dłuższego czasu działań region Wielkopolski Wschodniej jest ciągle na początku długiej drogi przemian. Za powodzeniem procesu stały wszystkie jego strony, co zostało wyrażone porozumieniem z 2019, więc szanse są na pewno większe niż w pozostałych regionach węglowych.